№ 241 ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 31

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 31 № 241

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ԽՕԼԵՐԱՅՈՎ

և այլ տարափոխիկ հիւանդութիւններով անկարելի է վարակվել՝ եթէ գործ է ածվում մաքուր ջուր: Առաջարկում ենք հէնց այժմ ձեռք բերել ջուր մաքրելու համար ջրազտիչ ապարատ „Հիդրիօլ" անունով:

Նրա գործադրելու ձևը շատ հասարակ է: Զտիչ մասը հեշտութեամբ ամրացվում է ամեն մի ծորակի (кранъ) վրա, օրինակ՝ ջրմուղը, հեղտաեռի և ուրիշ տարաների: Ամենակեղտոտ ջուրը համարեա թէ վայրկենապէս փոխարկվում է պարզ-բիւրեղեայ ջրի և մաքրվում է բակտէրիաներից: Կարճ ժամանակի ընթացքում «ՀԻԴՐԻՕԼ» ապպարատը տարածվել է տասնեակ հազարներով, որը ապացոյց է նրա գործնականութեան: Ամեն մի ապպարատի հետ ուղարկվում են անհրաժեշտ մասերի պաշար և ձեռնարկ: Զտիչ «ՀԻԴՐԻՕԼԻ» գինը միայն—2 ր. 50 կ.: Ճանապարհածախքը ապպարատի հաշւին.—Եւրոպակ. Ռուսաստան—50 կ., Ասիական—75 կ.:

Պատուէրները հասցէագրել՝ Единственному представителю для всей Россіи Торговому Дому Александръ Гольдеръ и К-о. МОСКВА, Садовая-Спасская, д. Петрова.

(Հ. ու. կ.) ա. 15—10

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Փորձված

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ կամ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

հայ ընտանիքում պարապելու մի փոքր օրիորդի և մի հասակաւորի հետ, թէ հայերէնից և թէ ռուսերէնից: Առաւելութիւն է տրվում ուսուցչուհուն:

Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը:

(ա. օ.) առ. 3—2

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածնի վերաբերութեամբ հայ ժողովրդի ամբողջութիւնը միայն մի եղանակ է ունեցել յայտնելու իր կամքը և առաջադրելու գործունէութեան ծրագիր:

Դա կաթողիկոսի անձնաւորութեան ընտրելու գործողութիւնն է եղել:

Դա կաթողիկոսական ընտրութեան միջոցին եղած պայքարն է եղել իր վիճաբանութիւններով, որ պսակվել է կաթողիկոսի ընտրութեամբ:

Կաթողիկոսի անձնաւորութիւնը բեռնաւորելով իր վրա որոշ ծրագրի մարմնացման յոյսը, ներկայացել է իբրև ժողովրդական կամքի իրագործութեան ներկայացուցիչ: Ընտրող պատգամաւորները, տալով իրանց քուէները, սպառել են իրանց ասելիքն ու անելիքը և վերադարձել իրանց տեղերը:

Այնուհետև հրապարակի վրա մնացել է ինքը ընտրեալը հովւելու իր հօտը իր հասկացողութեան և խղճմտանքի թելադրութեամբ:

Տարիների փորձը ցոյց տուեց մեզ, սակայն, որ նախ կաթողիկոսները շատ դէպքերում անկարող են հանդիսացել հարազատ թարգման և ներկայացուցիչ հանդիսանալու ժողովրդական կամքի և իղձերի, և երկրորդ, որ նրանք իրապէս ենթարկված են եղել մասնաւոր ազդեցութիւնների և միշտ ունեցել են իրանց խորհրդատուները:

Եւ Էջմիածնի իրականութեան մթագնած էջերը լիքն են այդ մասնաւոր ազդեցութիւնների տխուր փաստերով և անպատասխանատու խորհրդատուների սխրագործութիւններով:

Ժողովուրդը տեսնում էր, թէ ինչպէս քայքայվում և խախտվում էին ամեն մի կարգ ու կանոն, ինչպէս աւերվում էր տնտեսութիւնը, ինչպէս վտանգվում էին կուլտուրական ձեռնարկութիւնները. այո, տեսնում էր, վշտանում էր և վրդովվում էր, բայց ոչ մի լուրջ և էական հնար չէր գտնում կանգնեցնելու կազմալուծման գործողութիւնը և հաստատելու բարեկարգ վիճակ: Ժողովրդի զանազան խաւերի կողմից, արդարև, լինում էին մասնաւոր միջոցներ հասցնելու կաթողիկոսին բողոքի ձայներ, որոնք երբեմնապէս և յարգվում էին, բայց անուշադրութեան էին մատնվում, զոհ գնալով անբարեխիղճ խորհրդականների քմահաճոյքին:

Եւ հասկանալի է, թէ ինչու հայ ժողովրդի մէջ այժմ պահանջ է յայտնվում, որ կաթողիկոսի խորհրդականների կազմը պարզապէս յայտնի լինի ընտրող ժողովրդին և նրանից կախված լինի:

Թէ ինչ եղանակով կը կազմակերպվի խորհրդականների գործունէութիւնը, արդեօք պարբերական համագումարների թէ մշտական խորհրդի կամ յանձնաժողովի միջոցով, դա դեռ քննելի մի խնդիր է, բայց այսօրվայ օրում կարևոր է, որ չեշտված լինի ժողովրդի վերահասութեան և գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը էջմիածնական գործերում և ընդգծված լինի, որ նորընտիր կաթողիկոսը պէտք է իր հերթական գործերից մէկը համարի այդ պահանջին ընթացք տալ և նրան օրինականացնել:

Դպրոցական, վարչական, կալուածական և շատ ուրիշ կուլտուրական գործեր սպասում են, որ մի կարող մարմին հմուտ ղեկավարութեամբ առաջ տանէ նրանց և հարթէ ուղիներ նրանց բարեկարգութեան և կանոնաւոր զարգացման համար:

Եւ կաթողիկոսը, յենված մի այդպիսի մարմնի գործակցութեան վրա, անշուշտ աւելի մեծ և իրական հնարաւորութիւն կունենայ հեղինակօրէն կարգադրելու հայ ժողովրդի այն կուլտուրական գործերը, որոնք կապված են Էջմիածնի հետ:

Էջմիածնում ժողոված կաթողիկոսական պատգամաւորները, [illegible], չեն զբաղվի ոչ մի կազմակերպչական ծրագիրներով: Նրանք չունեն ոչ ժամանակ, ոչ յարմարութիւններ և ոչ յատուկ ցուցումներ: Բայց նրանք կարող են ընդհանուր իղձեր արտայայտել և հիմնական կէտեր առաջադրել, որոնք բարոյական նշանակութիւն կունենան նորընտիր կաթողիկոսի համար:

Մենք մեծ վստահութեամբ ենք նայում այն անձնաւորութիւնների վրա, որոնց և մենք ճանաչել ենք իբրև արժանաւորներ կաթողիկոսական թեկնածութեան համար, և եթէ մենք ընդգծում ենք մշտական աջակցող և գործակցող մարմնի կարևորութեան և անհրաժեշտութեան վրա, մենք լիայոյս ենք, որ ժողովրդասէր այդ թեկնածուները իրանք ևս համակված են այն գաղափարով, որ պէտք է հաստատուն և ամուր կազմակերպութիւն տալ Էջմիածնի գործերին և ապահովել նրա բարեկարգութիւնը յարատև կերպով:

Ա. Քալանթար

ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

I

Էջմիածին, 30 նոյեմ., առաւ. 10 ժ. 8 ր.

Այսօր, առաւօտեան ժամը 9-ին, տաճարի զանգակների ղօղանջիւնի տակ, բոլոր 78 եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորները, գլուխ ունենալով կաթողիկոսական տեղապահին և բարձր կառավարութեան ներկայացուցիչ կոմս Տիզենհաուզէնին, հանդիսաւոր գնացքով մտան Մայր Տաճարը:

Պատարագից յետոյ տեղապահ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսը մաղթանք կատարեց Թագաւոր Կայսրի արևշատութեան համար, որից յետոյ աշխարհական պատգամաւորներին երդւեցրին:

II

Էջմիածին, 30 նոյեմ., 3 ժ. 10 ր. ցեր.

Երդումից յետոյ տեղի ունեցաւ պաշտօնական նախաճաշ:

Ներկայ էին՝ Նահանգապետ Տիզենհաուզէնը, տեղապահ Սուրէնեանը, պատգամաւորները և մամուլի ներկայացուցիչներ:

Բաժակներ առաջարկվեցին Թագաւոր Կայսրի, Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի, Նահանգապետ Տիզենհաուզէնի, տեղապահ Սուրէնեանի, պատգամաւորների, հայ և ռուս ժողո[illegible]:

Երեկոյեան կը կայանայ խորհրդակցութիւն քառանուն ցանկ կազմելու համար:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 29 նոյեմբերի

Իզմիրլեան պատրիարքի ընտրութիւնը հաստատված է սուլթանի կողմից: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 29 նոյեմբերի

Էյն-ուդ-Դօվլէն ամրանում է Բասմին գիւղում:

Հաջի-Աղա գիւղն եկան Թէհրանից 300 ձիաւորներ:

Այս քանի օրերում մի քանի բռնութիւններ եղան Բաղըր-խանի կողմից ռուսական մահմեդականների վրա: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 29 նոյեմբերի

Ռուսահպատակ վրացու կրպակի մէջ այն րոպէին, երբ Սաթթար-խանը երաժշտութեամբ գնում էր անջուման, յեղափոխականները կուսակցական հագի վրա պայթեցին մի հայ ժամագործի:

Շահը հեռագրով իր մօտ կանչեց Թաւրիզի անջումանի անդամներին բանակցութիւնների համար:

Սաթթար-խանի հրամանով պարսկական Ջուլֆայի նահանգապետ ընտրվեց Եղիանդ գիւղի բնակիչ Կօչալի-սուլթանը: Յեղափոխականների ամբոխը կարմիր դրօշակներով գնաց նրան Ջուլֆա բերելու: («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 29 նոյեմբերի

Ռէյտէրին Թէհրանից հաղորդվում է, որ շահի կինը ընդունեց գերմանական դեսպանի կին կոմսուհի Կվադտին: Այս ընդունելութեամբ սկսվեց այն ընդունելութիւնների սերիան, որոնք պիտի տեղի ունենան դիպլօմատիական մարմնի անդամների կանանց համար: («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 29 նոյեմբերի

Ռէյխստագ: Հասարակութիւնը այլևս առաջվայ հետաքրքրութիւնը ցոյց չէ տալիս. ամբիոններում շատ տեղեր գրաւված չեն. բաւական դատարկութիւն է տիրում դաշնակցական խորհրդի աթոռներում: Ներկայ է [illegible]

Պահպանողականները, յայտնելով որ նրանք բաւական են պետական կանցլերի պատասխանից, յոյս յայտնեցին, որ նա իր խօսքերն այնպէս կը գործադրէ, ինչպէս Գերմանիայի բարիքն է պահանջում:

Հակասեմիտները արտասանեցին խիստ ճառեր: («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 29 նոյեմբերի

Եկան Բաւարիայի և Վիւրտեմբերգի մինիստր-նախագահները նոյեմբերի 30-ին դաշնակցական խորհրդի արտաքին գործերի մասնաժողովի նիստում ներկայ լինելու համար: («Հ. Գ»)

—

Բերլին, 28 նոյեմբերի

Պարլամենտական ֆրակցիաներից մի քանիսը իրանց կուսակցութիւնների կոմիտէտից ստացել են յայտարարու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

—

Լօնդօն, 31 նոյեմբեր (ն. տ.)

Եթէ կայ երկրագնդի վրայ անհատ մը, որ տիեզերական խաղաղ վիճակէն չախորժիր, այն ալ Վիլհէլմ կայսրն է: Բազմաթիւ գրիչներ բազմազան գոյներով նկարագրած են զինքը: Ոմանք ներկայացուցած են դաւաճանասէր, չարամիտ և չարագործ մէկը: Ուրիշներ ճիշդ հակառակը՝ խաղաղասէր, հանդարտաբարոյ և բարենպատակ: Ոմանք բռնած են միջին ճանապարհ մը, ուրիշներ առաւել ծայրայեղ: Թէ անոնցմէ որն է ուղիղը, դուրսէն դիտողի մը համար բացարձակապէս անկարելի է ըսել՝ որքան որ այդ վեհապետին ներքին կեանքին կը վերաբերի: Սակայն, եզրափակելով իր քաղաքական կեանքի մէջ ունեցած դիրքէն, իր մշտական խօսքերէն, գործքերէն և վարմունքէն, մարդ ակամայ այն որոշման կուգայ, որ տիեզերական անդորրութիւնը—և այս խօսքը իր նեղ, լոկ դիւանագիտական տեսակէտով կառնեմ—Վիլհէլմի ճաշակին հաճելի երևցող պարագայ մը չէ:

Ամէն անգամ որ ազգերու մէջ տիրած է բարեացակամութեան և բարեկամութեան կապեր, ամէն անգամ որ դիւանագիտական կացութեան զտնուած է գաղջ վիճակի մը մէջ, Վիլհէլմ զգացած է անհանգստութեան որդը և միջոց մը խորհած՝ ամէն ինչ յուզման ծայրագոյն աստիճանին բերելու: Այս խօսքերուս ճշմարտութեան ապահովելու համար, բաւական է ետ դարձնել հայեացքնիդ և միայն իր վերջին մի քանի տարուան գործերը և խօսքերը հետազօտել:

Օր մը խնդիրը կը վերաբերի Անգլիոյ. ուրիշ անգամ Ֆրանսայի. երրորդ անգամ Մարօքի. չորրորդ անգամ Թիւրքիայի. և դեռ քանիներ կուզէք որ յիշեմ: Եւ զարմանալին այն է, որ իր կարգ մը ընթացքները երբեմըն տրամագծօրէն հակառակ եղած են իր կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, որով երևան եկած է գերմանացիներուն սա շատ հետաքրքրական համոզումը, որ երկու կառավարութիւն ունին իրենք,—մէկը Վիլհէլմի անհատական կառավարութիւնը և միւսը՝ ճանչցուած կառավարութիւնը, որուն տէրն ըլլալով հանդերձ նախորդը՝ կրկին առոր հակառակ կը գործէ յաճախ, անշուշտ անհատական նախաձեռնութեամբ, և երկրորդին ծրագիրները կեղծէ:

Այսպէս, ուրեմն, իր վերջին նորագոյն «ռումբը», որ այնքան խառնափնթորութիւն յառաջ բերաւ ամէնուրեք, մասնաւորապէս իր երկրին մէջ, և դեռ բաւական ժամանակ ևս շարունակուելու յոյսեր չեն պակսիր:

Տեսնելով թէ Անգլիա, Ֆրանսա և մասամբ Ռուսաստան լաւ համաձայնութիւնով մը, միահամուռ և բարեկամականօրէն կը գործեն, և, նամանաւանդ, տեսնելով որ Աւստրիոյ վերջին դաւադիր վարմունքը կրկին իրեն վրայ արշաւանքներու շարք մը կը բերէ, արտօնութիւն կուտայ «Daily Telegr.» պահպանողական օրաթերթին մէջ հրատարակուելու տեսակցութիւն մը՝ որ ունեցած է ինք անգլիացի շատ ծանօթ, այլ և խելութիւնը անծանօթ, դիւանագէտի մը հետ:

Յիշեալ թերթը այս տեսակցութիւնը հրատարակած ժամանակ կը յայտնէր ընթերցող հասարակութեան թէ՝ սոյն «կանխամտածուած անխոհեմութեան» նպատակն է այս երկրին (Անգլիոյ) մէջ կայսեր դէմ գոյութիւն ունեցած տարակուսանքները փարատել և ցոյց տալ անգլիական հասարակութեան, որ Վիլհէլմ, թշնամական ըլլալէ աւելի Անգլիոյ, շատ բարեկամական ալ եղած է միշտ:

Բայց այս ապահովութիւնը տալու համար, Վիլհէլմ Բ. այնպիսի փափուկ, պայթուցիկ և միանգամայն ազեղ նիւթ մը շօշափած է, որ բնաւ զարմանալի չէ թէ՝ արդիւնքը եղաւ այն, ինչ որ կը տեսնենք այսօր: Ու ինք բոլորովին վստահ էր առոր, մասնաւորապէս քաղաքական ներկայ կրնճռոտ րոպէին: Սակայն, ինչպէս վերև յիշեցի, Գերմանիոյ վեհապետին համար հողեկան խրախճանք մըն է՝ միջազգային այսպիսի խառնաշփոթութիւնները, և որքան սուր՝ հետևանքը, այնքան հզօր կըլլայ նաև իր զգացած հրճուանքը:

Ի՞նչ խորհիլ վեհապետի մը մասին, որ 8 տարի առաջուան Անգլիոյ պատմութեան ամէնէ սև ու անախորժ էջը բանալով և դիւանագիտական ամէնէ ծանրակշիռ գաղտնիքներ երևան բերելով հանդերձ՝ դեռ կուզէ աշխարհը համոզել, որ ինք այդ կրնէ՝ լոկ խաղաղութեան բուռն սէրէն մղեալ...

Հար. ափրիկեան պատերազմի ցաւալի էջերը բրբրելուելորդ կը նկատեմ: Նոյնիսկ ամէնէ շովինիստ անգլիացին անգամ ամօթ կը զգայ այսօր առոր խօսքն ընել: Ծանօթ է նոյնպէս, թէ ինչ էր Անգլիոյ վարկը եւրոպական միւս պետութեանց առջև՝ յիշեալ պատերազմի ընթացքին, որ տերունական եկեղեցիի պետերն ու կարգ մը ազգամանդային հանքատէրեր 40 միլիօն ժողովրդին գլխուն բարդեցին: Գիտենք նոյնպէս, որ Ֆրանսան և Ռուսաստանը, ինչպէս և Գերմանիան, մամուլին և ժողովրդական վաբէջներուն բերնով որքան համակրանք արտայայտեցին հանդէպ բօէրներուն և աջակցութեան յոյսեր ներշնչեցին այդ տարաբաղդ ցեղին: Այդ երեք պետութեանց և ոչ մէկին ալ դրական համակրութեան խնդիրը դաղտնիք մըն էր:

Բայց ժամանակները փոխուեցան, ինչպէս և մարդիկը: Անկէ ի վեր Բալֆուրի շովինիստ կառավարութիւնը ինկաւ հոս: Կարգ մը անհատներ, որոնք այդ «մութ շաբաթներուն» իրենց ազատ գաղափարներուն համար կը քարկոծուէին և անոնցմէ մէկը,—մասնաւորապէս ներկայ արքունի գանձապահը,—որ պարտաւորուած էր ոստիկանի հանդերձով միթինգի մը սրահին պատուհանէն փախչիլ՝ «հայրենասէր» խուժանէն, այսօր Անգլիոյ մինիստրական աթոռներուն վրայ կը բազմին: Ֆրանսական այն մամուլը, որ այդ օրերուն շանթ կարձակէր Անգլիոյ գլխուն, այսօր entente cordiale-ին ովսաննաներ կերգէ: Հռչակաւոր «Н. В.», որ Ռուսաստանի մայրաքաղաքէն նախատինքներու ամէնէ անտեղիները կուղղէր Բրիտանիոյ, այսօր շաքար կը հոսի իր սիւնակներէն: Գերմանական մամուլը, որ 1900-ին օր մը չէր կորսնցներ միշտ նորանոր տեսակէտներով հեգնելու, ծաղրելու և պախարակելու Անգլիան, վերջերս արդէն սկսած էր բարեկամական թոթովումներ ընել: Բայց այս բոլորին վրայ սառած ջուր թափեց Վիլհէլմ: Հին վէրքերը քրքրեց այնպիսի կերպով մը, որ ոչ մէկ կողմին ալ հաճելի էր և միայն գժտութիւն ստեղծելու ընդունակ:

Եւ, որքան ալ մեծ եղած ըլլայ իր զգացած հաճոյքը այս յուզման յառաջացումէն, մեծագոյն եղած ըլլալու է նաև յուսախաբութիւնը, տեսնելով որ այն հաւատարիմ գերմանական մամուլը, որ տարիներէ ի վեր իր գահին ոտքը նստած միմիայն փառաբանութիւններ կերգէր, այսօր, մոռնալով հին դերը, էն կատաղի յարձակումը ինք կը գործէ:

Տժգոհ է նոյնպէս ֆրանսական մամուլը: Պաշտօնական թէ անպաշտօն թերթեր անխնայօրէն կը դատափետեն ճարպիկ Վիլհէլմին այս նոր ներկայացումը և ամէնքն ալ մէկ նպատակ կը նշմարեն նոյն տեսակցութեան հրատարակում արտօնման մէջ—divide et impera. Դէլկասէ տակաւին գաղափար յայտնած չէ, բայց կը յուսացուի շուտով գրաւոր պաշտօնական յայտարարութիւն մը յանձնել մամուլին: Տեղւոյս թերթերու պարիզեան թղթակիցներուն նայելով, Ֆրանսայի արտաքին գործոց մինիստրութիւնը ամէնէ սառնարիւնն է այս մասին, քանի որ իրեն հետ ոևէ կապ չունի խնդիրը: Միայն պարիզեան մամուլն է, որ, առիթէն օգուտ քաղելով, սիւնակներ կը լեցնէ, միշտ ընդդէմ կայսեր: Journal des Debats» երէկ կայսրը քաղաքական Դօն-Ժուանի մը կը նմանցնէր, Ֆրանսան ու Անգլիան իր երկու սիրուհիները ներկայացնելով, որոնց երկուքին ալ սիրոյ խօսքեր կուղղէ, բայց չուզեր որ այս երկուքը իրար գալով՝ առանձնապէս խորհրդակցին, որպէս զի իր ընթացքը չյայտնուի: «Բայց կուգայ րոպէն,—կաւելցնէր յիշեալ թերթը,—երբ Դօն-Ժուանի անհաւատարմութիւնը երևան կուգայ: Մղուած իրենց յուսախաբութենէն,

թիւն, որ անհրաժեշտ է պահանջել փոփոխութիւն մտցնելու սահմանադրութեան մէջ այն իմաստով, որ մինիստրները լինեն պատասխանատու և սահմանափակվի միապետի իրաւունքները։ («Kc.»)

—

Բեռլին, 29 հոկտեմբերի

«Köln. Zeit.»-ը Ասկվիտի ճառը անուանում է նշանաւոր և վերին աստիճանի ցանկալի, համաձայնում է միջազգային պայմանագրերի պահպանութեան վերաբերեալ Ասկվիտի ասած խօսքերին, բայց մատնանշում է, որ գուցէ այնպիսի վայրկեան հասնէ, երբ պատմականօրէն դասաւորված յարաբերութիւններին հարկ կը լինի պետական իրաւական ձև տալ։ Եթէ շահագրգռված պետութիւնները ընդունում են այն փաստը, որին չէ կարելի փոփոխել և քննել, այն ժամանակ աւելի արագ կաջողվէր վերացնել անհանգստութիւնը և վերականգնել խախտված հաւասարակշռութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 29 հոկտեմբերի

Ներքին գործերի մինիստր կոմս Անդրաշին պատգամաւորների պալատին ներկայացրեց ընտրողական իրաւունքի օրինագիծը։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 29 հոկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատին ներկայացված ընտրողական բարենորոգման օրինագծի համաձայն, ընտրողական իրաւունք ստանում է ամեն մի քաղաքացի, որ հասել է 24 տարեկան հասակի և ապրել է մի տեղում մի տարուց ոչ պակաս։ Անգրագէտները ստանում են կողմնակի ընտրողական իրաւունք և պատուիրակ են ընտրում խմբակի կողմից։ Բարենորոգումը ընտրողների թիւը 1,100,000-ից դարձնում է 2,600,000-ի։ Լրացուցիչ ձայն վայելում են 32 տարեկանից ոչ պակաս հասակ ունեցողները, որոնք վերջացրել են զինուորական ծառայութիւնը և որոնք ունեն երեքից ոչ պակաս զաւակներ։ Երկու ձայն ստանում են նոյնպէս բանուորները, որոնք արդիւնաբերական հաստատութիւնների մէջ աշխատել են հինգ տարուց ոչ պակաս։ Այս կէտը ստեղծում է մօտ 30,000 այդպիսի աշխատաւորների քանակ։ Լրացուցիչ ձայն ստանում են նաև այն աշխատանք տուողները, որոնք վարձել են մի բանուորից ոչ պակաս։ Երկու լրացուցիչ ձայն ստանում են այն ընտրողները, որոնք աւարտել են միջնակարգ դպրոց կամ թէ վճարում են հարկի կրոնից ոչ պակաս ուղղակի հարկեր։ Պահպանվում է բացարձակ քուէարկութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 29 հոկտեմբերի

Մինիստր-նախագահ Վեկերլէն պատգամաւորների պալատին ներկայացրեց մի օրինագիծ, որով միապետի գերիշխան իրաւունքները տարածվում են Բօսնիայի և Հերցեգովինայի վրայ։

Կոմս Անդրաշին պատգամաւորների պալատում ընտրողական օրէնքի օրինագծի առիթով ճառ. արտասանեց, որով յայտնեց, որ նոր օրէնքը պէտք է ապահովէ տիրող դասակարգերի դրութիւնը և մաջառների գերակշռութիւնը։

Ջախակողմը և ոչ-մաջառական նացիօնալիստների ներկայացուցիչները ընդհատեցին մինիստրի ճառը բուռն բողոքներով։

Օրինագիծը կընդունվի։ («Հ. Գ.»)

—

Ջուլֆա, 29 հոկտեմբերի

Պարսկական Ջուլֆա եկան Սաթթար-խանի 30 ձիաւորներ, որոնք բարձրացրին սահմանադրական կարմիր դրօշակ։

Սպասվում են կրկին 120 հոգի Ջուլֆա-Թաւրիզ ճանապարհի պաշտպանութեան համար։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 29 հոկտեմբերի

Վեկերլէն, պատգամաւորների պալատում պատասխանելով Րակօվսկու հարցապնդման, յայտնեց, որ նա յոյս ունի, որ Սերբիայի անվայել, սպառնացող գործելակերպը կը դիջէ համեստ հայեացքին, այնպէս որ անհրաժեշտութիւն չի լինի՝ Սերբիայի վերաբերութեամբ ույժ գործադրել։ Սերբիայի պահանջները մինիստրին անյայտ են։ Բօսնիայի և Հերցեգովինայի միացումը չէ փոխում Թիւրքիայի ֆինանսական պայմանները։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 28 հոկտեմբերի

Կառավարչական զօրքերը ընդհարվելով ապստամբ արաբական ցեղերի հետ՝ ջարդվել են։ Զինուորական մինիստրութիւնը օգնական զօրքեր է ուղարկում։

Նոր ոստիկանութիւն է կազմակերպվում, որի պարտականութիւնը բացառապէս պէտք է լինի հսկողութիւն ունենալ բէակցիօներների վրայ։

Հրատարակված է մի կարգադրութիւն, որի համաձայն սահմանադրութեան դէմ ագիտացիա անողներն ու ցոյցեր կազմակերպողները կը յանձնվեն զինուորական դատարանին։ («Kc.»)

—

Երիտասարդ-Թիւրքերի կոմիտէտի անդամ Րիզա բէյի ասելով, սուլթանը շուտով կը գնայ արտասահման այցելութիւններ անելու միապետներին։

Պօլսում յամառ կերպով խօսում են, որ վճռված է հեռացնել սուլթանական ապարանքից ալբանական գվարդիան։

Յունական պատրիարքը դիմել է Պօլսի ռուսաց դեսպանին բողոքելով Թիւրք պատուիրակների դէմ։ Թիւրքական լրագիրները շատ անբաւական են այդ բանից և յիշեցնում են պատրիարքին, որ երբ ...., նա իրաւունք չունէր օգնութեան համար դիմել ռուսական դեսպանութեանը։ («Б. В.»)

—

Պարիզ, 29 հոկտեմբերի

Քաղաքական բոլոր հոսանքների մամուլը շարունակում է նպաստաւոր կերպով քննել արքիւրաժի մասին կայացած ֆրանս-գերմանական համաձայնութիւնը, ընդգծելով այն աջող գործողութիւնը, որպիսին երևան հանեց ռուս-ֆրանսիական միութիւնը միջադէպը խափանելու և Անգլիայի հետ մերձեցնելու համար։ Մամուլը շեշտում է նաև Պիշօնի գործողութիւնների հաստատակամութիւնը և արժանապատուութիւնը և Ֆրանսիայի ու Գերմանիայի հասարակական կարծիքի ազդեցութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 28 հոկտեմբերի

Տեղիս լաւատեղեակ շրջաններում համոզված են, որ պատերազմը անխուսափելի է և միայն յետաձգում են նրան մինչև գարունը։

Այստեղ պնդում են, որպէսզի Գրէյը ճգնաժամը վերացնելու համար համապատասխան ֆօրմուլա առաջարկի պետութիւններին։ («Kc.»)

—

Պետերբուրգ, 28 հոկտեմբերի

Մոսկվայի գրականական ընկերութիւնը անկետ է կազմակերպում գրողների գրութեան մասին։

«Рѣчь» լրագիրը հաղորդում է, որ բալկանեան գործերի վերաբերեալ կօնֆերենցիայի գումարումը տեղի կունենայ մարտին, Հռօմում։

«Нов. Вр.» լրագրին հեռագրում են, որ Բօսնիայի Կօտից քաղաքում պայթեցված են աւստրիական զօրանոցները։ Բազմաթիւ սպանվածներ կան։

Թոյլատրված է նաւթարդիւնաբերական ժողով գումարել Բագւում յունվարի 12-ին։

Հոկտեմբերեանները դիմում են կառավարութեանը խնդրելով եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել Կովկասում տիրող անիշխանութեանը վերջ տալու համար։

Սինօդը թոյլատրել է կազանում գարնանը հակամահմեդական միսիօներների համագումար հրաւիրել։ («Kc.» և «Б.»)

—

Պետերբուրգ, 29 հոկտեմբերի

Այսօր Թագաւոր կայսրը ընդունեց սերբիական նախկին մինիստր-նախագահ Պաշիչին։ («Հ. Գ.»)

—

Մոսկվա, 29 հոկտեմբերի

Խուզարկու ոստիկանութիւնը երևան հանեց արժեթղթեր կեղծողների մի խումբ։ Ոմն Գօնչար, արհեստով փորագրիչ, խոստովանեց, որ մի և կէս տարի շարունակ նա մեծ գումարի կեղծիք է կատարել սիստեմատիկ կերպով։ Ձերբակալված են նաև Գօնչարի մայրը, սիրուհին և մի քանի մասնակցողներ։ («Հ. Գ.»)

—

Լիւկսէմբուրգ, 29 հոկտեմբերի

Բացվեց լանդտագի նստաշրջանը։

Մինիստր Էյշէնը հաղորդեց, որ մեծ դուքսի հիւանդութեան պատճառով պահանջվում է խնամակալութիւն կազմել։ («Հ. Գ.»)

—

Լիսաբօն, 29 հոկտեմբերի

Հոկտեմբեր ամսվայ ընթացքում Ազօրեան կղզիների Տէրսէր կղզու վրա ժանտախտով հիւանդացել են 59, մեռել են 41 հոգի։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 29 հոկտեմբերի

(Բիւլօվի ճառի շարունակութիւնը)։

«Մնացեալ բաներում կայսրի հայեացքը լիովին համապատասխանում է արտաքին քաղաքականութեան պատասխանատու ղեկավարի հայեացքին։ Քաղաքական գործունէութեամբ և պատերազմական քաջագործութիւններով եապօնական ժողովրդի ձեռք բերած քաղաքական մեծ նշանակութիւնը ընդունելով, գերմանական քաղաքականութիւնը իր համար նպատակ չէ դնում խանգարել եապօնական ազգին իր ձեռք բերած վաստակները վայելելու։ Եթէ գործի նիւթական կողմը յայտնի դառնար ճիշտ լուսաբանութեամբ, իր բոլոր մանրամասնութեամբ, այն ժամանակ այդ խօսակցութիւնից առաջացած սենսացիան այնքան էլ մեծ չէր լինի։

«Գործի նիւթական կողմի հետ համահաւասար հարկաւոր չէ մոռանալ նաև հոգեբանական կողմը։ Երկու տասնեակ տարիների ընթացքում կայսրը յաճախ շատ դժուար պայմաններում փորձում է մտերմական յարաբերութիւններ հաստատել Գերմանիայի և Անգլիայի միջև։ Այդ ազնիւ ու անկեղծ ձգտումը հանդիպում էր այնպիսի խոչընդոտների, որպիսիները մի ուրիշին կը վհատեցնէին։ Մարդկային տեսակէտով հասկանալի է, որ գերմանական ժողովրդի համակրութիւնը դէպի բուրերը իր ժամանակին առաջ բերեց անարդարացի, յաճախ չափ ու սահման չը ճանաչող յարձակումներ Անգլիայի դէմ։ Հաւասար չափով Անգլիայում ևս անարդար կերպով և չարախնդօրէն յարձակումներ էին ուղղում Գերմանիայի հասցէին։ Մեզ վերագրում էին այնպիսի թշնամական ծրագիրներ Անգլիայի դէմ, որոնց մասին մեր մաքովն էլ չէր անցել։ Կայսրը միանգամայն ուղիղ կերպով համակված է այն համոզմունքով, որ այդ դրութիւնը երկու երկրների համար էլ դժբաղդութիւն է և վտանգաւոր ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի համար։ Այդ պատճառով նա անհանդուրժելի կերպով ձգտում է այն նպատակին, որին ինքը ընտրել է։ Անհասարակ չափազանց անարդար են վարվում կայսրի նկատմամբ, երբ կասկածում են նրա դիտաւորութիւնների մաքրութեան, իդէալական հայեացքների ու դէպի հայրենիքն ունեցած ջերմ սիրոյ անկեղծութեան վրա։ Մենք չենք անի այնպիսի քայլեր, որոնք ցոյց տային, որ մենք չափից դուրս արդէն որոնում ենք օտարի բարեացակամութիւնը և բարեկամներ որոնելուն հետամուտ եղած՝ վստահ չենք մեր ոյժերի վրա, սակայն մենք լիովին հասկանում ենք, որ կայսրը հէնց այն պատճառով իրան վիրաւորված զգաց, որովհետև եռանդով և անկեղծաբար աշխատում էր Անգլիայի հետ բարի համաձայնութիւն հաստատելու օգտին, և միևնոյն ժամանակ շարունակ ենթարկվում էր իր լաւագոյն դիտաւորութիւնները կասկածելի դարձնող յարձակումների։ Այսպէս, օրինակ, գերմանական նաւատորմի մասին նրա ունեցած հարցումներին վերագրվում էին բոլորովին անծանօթ գաղտնի դիտաւորութիւններ՝ ուղղված Անգլիայի կենսական շահերի դէմ։ Ահա նա էլ իր անգլիացի բարեկամների հետ ունեցած մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ ուզում էր, Անգլիայի համար դժուար ժամանակում, իր գործունէութեան եղանակը մատնացոյց անելով, ապացուցանել, որ իրան Անգլիայում չեն ըմբռնում և իր մասին սխալ են դատում։ Խոստովանելով, որ այդ խօսակցութիւնների հրատարակումը Անգլիայում այն տպաւորութիւնը չը գործեց, որին սպասում էր կայսրը, և միևնոյն ժամանակ Գերմանիայում սաստիկ գրգռումն և ցաւակցութիւն պատճառեց, ես այս ծանր օրերում հաստատապէս վճռեցի դրդել կայսրին այսուհետև մասնաւոր խօսակցութիւնների մէջ ևս զսպված մնալ, որպիսին անհրաժեշտ է ինչպէս քաղաքականութեան համերաշխութեան, այնպէս և թագի հեղինակութեան համար (աղմկալի բացագանչութիւններ. «բրաւօ»)։ Եթէ բանը այդպէս չը լինէր, ոչ ես, ոչ էլ ապագայում ինձ փոխարինողը չէինք կարող պատասխանատուութիւն վերցնել մեր վրա (յաճախակի բացականչութիւններ. «բրաւօ»)։ Ես ինձ վրա եմ վերցնում ամբողջ պատասխանատուութիւնը այն վրիպումների համար, որ թոյլատրված են եղել ձեռագիրը նայելու ժամանակ։ Բացի դրանից, իմ բնաւորութեանը բոլորովին հակառակ է՝ քաւութեան նոխազը որոնել այն պաշտօնեաների մէջ, որոնք իրանց ամբողջ կեանքի ընթացքում ճշտութեամբ կատարել են իրանց պարտականութիւնը, այն պատճառով միայն, որ այս մի դէպքում նրանք բաւականաչափ յոյս ունեցան այն բանի վրա, որ սովորաբար ես ինքս եմ ամեն բան կարդում և վճռում։ Ցաւում եմ, որ անկանօնութիւն տեղի ունեցաւ արտաքին գործերի վարչութեան այն մեքենայի ընթացքի մէջ, որը իմ ղեկավարութեամբ անբասիր կերպով գործել է տասն և մէկ տարի։ Երաշխաւորում եմ, որ այդ այսուհետև այլ ևս չի կրկնվի։ Առանց որևէ անարդարութեան և աչառութեան ձեռք կառնվեն հարկաւոր միջոցները։

«Երբ լոյս տեսաւ «Daily Telegr.»-ի յօդուածը, ես խնդիրք ներկայացրի հրաժարականիս մասին։ Դա միանգամայն բնական էր և նրան ընդունելն էլ ինձ դժուար չէր. բայց ես ամենալուրջ ու ծանր քայլն արեցի իմ ամբողջ քաղաքական կեանքի ընթացքում, երբ, հետևելով կայսրի ցանկութեանը, վճռեցի մնալ իմ պաշտօնում միայն այն պատճառով, որ քաղաքական պարտականութիւնս էի համարում այս դժուար ժամանակում շարունակել իմ ծառայութիւնը կայսրին և երկրին (բրաւօ)։ Չը գիտեմ երկարատև կը լինի այդ ներկայումս, երբ ամբողջ դրութիւնը լուրջ ուշադրութիւն է պահանջում, երբ հարկաւոր է պահպանել մեր դիրքը արտասահմանեան պետութիւնների առաջ։ Առանց առաջ մղելու մեզ և հանգիստ հաստատակամութեամբ պաշտպանելով մեր շահերը, մենք փոքրոգութիւն չը պէտք է ցոյց տանք օտարերկրացիների առաջ և դժբաղդութիւնից պատրաստենք աղէտ։ Եթէ մենք գործին վերաբերվենք հանգիստ կերպով, կը հասկանանք, որ վնասը այնքան էլ մեծ չէ և նրան կարելի է նախադգուշական գործողութիւններով կրկին վերացնել։ Հասկանալի է, ոչ ոք չը պէտք է մոռանայ այն նախազգուշութիւնը, որ արեցին մեզ այս վերջին օրերի բոլոր անցքերը, բայց ոչ մի հիմք չը կայ շփոթմունք ցոյց տալու, որից մեր հակառակորդները կարող էին այն կարծիքը կազմել՝ թէ կայսրութիւնը կաթուածահար է եղել ներքուստ և արտաքուստ։ Ազգի կոչված ներկայացուցիչների պարտականութիւնն է ցոյց տալ այնպիսի խոհեմութիւն, որը համապատասխան լինէր ժամանակի լուրջ պահանջներին։ Ես այդ ասում եմ ոչ ինձ համար, այլ երկրի համար։ Աջակցութիւն ցոյց տալը այդ գործում—ողորմութիւն չէ, այլ մի պարտականութիւն, որը պատկառելի ժողովը իրանից չի հրի»։

Բիւլօվից յետոյ խօսեց կենտրոնի լիդեր բարօն Հերտլինգը, որի ճառը ուղղված էր կայսերական կանցլերի դէմ։ Ճառախօսը վերջացրեց իր ճառը՝ կենտրոնի անունից յայտարարելով հետևեալը. «Գերմանական կայսրը սխալ տեղեկութիւն ունէր գերմանական ժողովրդի տրամադրութեան մասին Անգլիայի վերաբերմամբ։ Մենք ցաւակցութիւն ենք յայտնում այն վարմունքի առիթով, որ նա թոյլ տուեց իրան բուրական պատերազմի ժամանակ նոյնպէս և գերմանական նաւատորմի կոչման մասին յայտնած իր կարծիքների առիթով։ Գերմանական ժողովուրդը պէտք է պահանջէ, որ կայսերական կանցլերը գործ դնէ իր ազդեցութիւնը կայսրի վերաբերմամբ, որպէսզի այսօրինակ անցքերը այսուհետև անհնարին դառնային»։

Նիստը վերջացաւ տնտեսական միութեան լիդեր հակասեմիտ Լիբերման ֆօն-Զօնենբերգի չափազանց խիստ ճառով՝ ուղղված «անձնական ռեժիմի» (°) դէմ։ Ճառախօսը ասաց. «Ամենահաւատարիմ միապետականը անգամ կարող է ստորագրել Զինգերի ճառի ամեն մի խօսքի տակ։ Գերմանական ժողովրդի վստահութիւնը դէպի Գերմանիայի ղեկավարող անձինք իջել է զրոյի։ Ցաւալի է, որ կայսրը խօսում է ամերիկացիների, նոյնպէս և անգլիացիների հետ ուրիշ կերպ։ Ըստ երևոյթին, նա իսկական գերմանական տրամադրութեամբ տոգորված է ոչ ամեն ժամանակ։ Թէև սովորութիւն չէ, որ միապետի անձնաւորութիւնը շօշափվի պարլամենտական վիճաբանութիւնների մէջ, բայց ներկայ դէպքում այդ բանը թոյլատրված է րէյխստագի նախագահի լուռ համաձայնութեամբ և այն պատճառաբանութեամբ, որ վիճաբանութիւնները վերաբերում են պաշտօնական «Nord. Algem. Zeit» թերթում հրատարակված կառավարչական յայտարարութեանը»։

Պարլամենտական շրջաններում շատերը դժգոհութիւն էին յայտնում կայսերական կանցլերի այսօրվայ ասածների առիթով, որոնք անբաւարար են թւում։ Հոկտեմբերի 29-ին շարունակվելու են վիճաբանութիւնները։

Նիստին, պալատական օթեակում, ներկայ էր օբեր-հօֆմարշալ կոմս Էյլենբուրգը։ Պալատական և դիպլօմատիական օթեակները այնպէս էին լցված, որ նրանց դռները չէին փակվում։ Րէյխստագի դահլիճը հազիւ թէ երբ և իցէ լցված է եղել այնպէս, ինչպէս այսօր։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 28 հոկտեմբերի

Նոր լօրդ-մէրի պատւին տրված ճաշին ծովապետութեան առաջին լօրդ Մակկէննա ասաց. «Ես իրաւունք ունեմ յայտնելու, որ երբեք Անգլիան աւելի զօրեղ նաւատորմ չէ ունեցել, քան այժմ։ Ծովի վրա տիրապետող լինելու դերը դժուար է։ Անգլիան ունի այդ տիրապետութիւնը իր ձեռքում և յոյս ունի պահպանել նրան ընդ միշտ»։ Մակկէնից յետոյ Ասկվիտ ասաց. «Մի տարի առաջ Կէմբէլ-Բաներմանի արտասանած ճառից յետոյ մենք վկայ եղանք մի երկիւղալի ժամանակի. բարօրութիւնը պակասեց, ճնշված դրութիւնը սաստկացաւ առանձին հանգամանքների շնորհիւ. դժուարութիւնները դրամական շուկայում, որոնք հետևանք էին սարսափի Միացեալ-Նահանգներում անցեալ աշնանը, և արդիւնաբերական ճգնաժամը մռայլ գոյն են տալիս քաղաքական հօրիզօնին։ Ես բաւական լաւատես եմ խոստովանելու համար, որ ընդհանուր խաղաղութիւնը կը պահպանվի։ Նշաններ կան, որ յետադիմութիւնը երկար չի տևի։ Մի քանի շաբաթ է Եւրօպայի ուշադրութիւնը գրաւված է Մերձաւոր-Արևելքում տեղի ունեցած դէպքերով։ Թիւրքիայում մենք վկայ էինք ամենապչեցուցիչ յեղափոխութեան պատմութեան մէջ յայտնի եղածներից։ Ես ուրախ եմ մեր հիւրը տեսնել թիւրքական դեսպանին և հաւատացած եմ, որ արտայայտում եմ ոչ միայն ներկայ եղողների, այլ և ազգի զգացմունքները, պնդելով, որ համակրում ենք նրան և նրա հայրենակիցներին ազատութիւնը և սահմանադրական կարգը սահմանելու գործում օսմանեան կայսրութեան մէջ։ Մենք գիտակցում ենք այն դժուարութիւնները, որոնց հանդիպելու են նրանք, և պնդում ենք մեր հնագոյն սահմանադրական կառավարութեան նախամեծար իրաւունքի վրա ողջունել ազատութեան ծնունդը Թիւրքիայում։ Ինչ վերաբերում է Բօլգարիային, Բօսնիային և Հերցեգովինային, մենք այն հայեացքն ունենք, որ 1871 թւի կօնֆերենցիայում պետութիւնների ձեռք բերված համաձայնութիւնը և միջազգային դաշնագիրները չեն կարող փոխվել առանց շահագրգռված պետութիւնների համաձայնութեան, և կարծում ենք, որ Բեռլինի դաշնագրի փոփոխութիւններին օրինական ձև տալու համար, նրանք պէտք է ստանան պետութիւնների, որոնց թւում և Թիւրքիայի սանկցիան։ Բրիտանական կառավարութիւնը չունի կանխակալ համոզմունք և գիրակշռութիւն չէ տալիս համաձայնութեան որևէ գաղափարին, բայց համաձայնութիւնը պէտք է վաւերացնեն միացած կողմերը։ Թիւրքիան ամենամեծ վնասը կըրեց. վնաս հասցնողները պարտաւոր են միջոցներ որոնել այնպիսի համաձայնութիւն կայացնելու, որոնք համապատասխանէին նրա պատւին և շահերին։ Սակայն Թիւրքիան պարտաւոր է քննել իր կարիքները և առաջարկութիւններ անել։ Եթէ Աւստրիան և Բօլգարիան անմիջական համաձայնութեան գային, ճանապարհը դէպի ընդհանուր համաձայնութիւնը աւելի հարթ կը լինէր։ Ես ուրախ եմ յայտնելու, որ մեծ բաւականութիւն են պատճառում մեզ Իսվօլսկու հետ վարած բանակցութիւնները. նրանք ցոյց տուին Ռուսաստանի և Անգլիայի հայեցակէտերի մօտաւորութիւնը Մերձաւոր-Արևելքի հարցի վերաբերմամբ։ Ռուսաստանի հետ համաձայնութեան երջանկագոյն հետևանքն այն էր, որ հնարաւոր եղաւ խօսել բացարձակ և համակրութեամբ յանկարծական ճգնաժամի մասին։ Անգլօ-ռուս-

---

սիրուհիները փորձիչ տուն՝ իր օրինական կնոջ կը ղրկէին։ Վիլհէլմ Բ. ալ իր հոգեկուն սփոփանք պիտի գտնէ երբեակ դաշնակցութեան տունը»։

Իսկ անգլիական մամուլին դիրքը շատ անորոշ է։ Արմատականներ կան՝ որ թէև անհաճոյ, այլ կերպով մը պատեհաւոր կը նկատեն սոյն յայտնութիւնները, որովհետև տեղւոյս հակադերման ջինգօներուն յաւիտենական փութկոտութիւնները վերջ մը գտնեն։ Կան այլ արմատականներ ալ, որ նկատի ունենալով ատոնց լոյս ընծայուած թերթին պահպանողական ուղղութիւնը՝ «չարամտութիւն» կը նշմարեն հոս։ Միևնոյնը կարելի է ըսել նաև պահպանողական թերթերուն համար։ Մանաւանդ վերջիններուն համար թեր կամ դէմ կարծիք յայտնել՝ շատ փափուկ գործ է։ Երկու կողմն ալ իր չարագոյժ հետևանքները ունի իրենց համար։

Ցաւոտ նամակիս թողով Մուրավիէվի Անգլիան «մինչև հող ստորնացնելու» համբաւաւոր ծրագրին մանրամասնութիւնը՝ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ, այս անգամ յիշեմ ուրիշ կէտ մը՝ հար. աֆրիկեան պատերազմին վերաբերող։ Խօսակցութեան ընթացքին Վիլհէլմ կայսրը, ուղղելով խօսքը անգլիացի դիւանագէտին, ըսած է. «1899 դեկտեմբերի ձեր սև շաբթուն, երբ աղէտներ մին միւսին կը յաջորդէին, նամակ մը ստացայ Վիկտօրիա թագուհիէն, յարգելի մեծ մօրմէս, վշտով ու կսկիծով գրուած, որոնք մաքին ու առողջութեան յայտնապէս ազդելու նշաններ ցոյց կուտային։ Անմիջապէս համակրական պատասխան մը ուղղեցի։ Ոչ. աւելին ըրի։ Պաշտօնեաներէս մէկուն հրամայեցի հնար եղածին չափ ճիշտ թիւը գտնել հար. աֆրիկէ կռուողներուն՝ երկու կողմէն ալ, և իրենց դիրքը։ Ստանալով այս թիւերը արշաւանքի յայտագիծ մը պատրաստեցի և յանձնեցի զինուորական մարմնոյս քննութեան։ Եւ, արտակարգ զուգադիպութեամբ մը, աւելցնեմ որ այն յայտագիծը, զոր պատրաստած էի ես, գրեթէ յար և նման էր լօրդ Ռօբէրտսի ապա հետևած յայտագծին, որ վերջնական յաջող վախճանի մը հասցուց զինքը...»։

Այսինքն, աւելի պարզօրէն խօսելով, Վիլհէլմ բսել կուզէ որ անգլիացիք իրենց հար. աֆրիկեան պատերազմի յաջողութիւնը կը պարտին իրեն... Ու սա քիչ մը անտանելի է այս կողմի շովինիստ ու իմպէրիալիստ ջինգօներուն համար։

Ի՞նչ կը խորհի արդեօք այդ երանելի զօրավարը Ինքը՝ այս յայտնութիւնները կարդալով, որ մինչև օրս բօէրներուն «պարտութիւնով» և իր Պրէտօրիա մտնելու «յաղթանակով» կը պարծենար և աշխարհի նոր Կեսարը կամ Նապօլէօնը կենթադրէր ինքզինքը, ինչ որ շատ ալ անբնական չէր, երբ նկատենք, որ պահպանողական կառավարութիւն մը իր վերադարձին 100,000 ոսկի շնորհեց իրեն՝ ի վարձատրութեան «մատուցած ծառայութեան» և «սատուածաշնորհ» Վիկտօրիա թագուհին կցեց անուան կոմսի տիտղոսը...

Իրաւ որ, ժամանակը երբեմն շատ անողորմ կատակներ կընէ... Խեղճ լօրդ Ռօբէրտս։ Կը յուսամ երբեք, թէ այսպիսի դժնդակ հարուած մը պիտի կրէր՝ աչքերը փակելէ առաջ։ Բայց, Վիլհէլմ կայսրէն ամեն ինչ յուսալի է։ Մէկ քարով քանի մը թռչուն սպաննելու սիրահար որսորդներէն է ան։

Մինաս Ցօլակ

սական համաձայնութիւնը կապելու օրից Պարսկաստանը անկարգ դրութեան մէջ էր գտնւում ռուսական սահմանի մօտ։ Ռուսաստանին պատճառած անյարմարութիւնները և վնասները շատ աւելի գերազանցում են մեր կրածներից։ Կառավարութիւնը գիտակցում է, որ չափազանց ծանր պայմաններում Ռուսաստանը գործում էր մեծ ձեռնպահութեամբ և չափաւորութեամբ պարսկական գործերում չը միջամտելու քաղաքականութեան մտքով։ Մենք չենք կամենում առիթ տալ ենթադրութիւններին, որ իբր թէ մենք ցանկանում ենք տեսնել Եւրոպան առանձին խմբերի բաժանված։ Մենք կատարեալ համաձայնութեան մէջ ենք Ֆրանսիայի հետ, բայց մենք միատեսակ բացասիրտ ենք Գերմանիայի և Իտալիայի հետ, որոնք դաշնակից են Աւստրիայի հետ։ Մենք գրաւեցինք կատարելապէս անշահասէր դրութիւն, ոչինչ չենք խնդրում մեզ համար, ցանկանում ենք միայն պաշտպանել Եւրոպայի միջազգային իրաւունքի պահանջները և արդարութիւն Թիւրքիայի վերաբերմամբ, այսինքն մենք պահանջում ենք այնպիսի լուծումն, որը վերացնէր խաղաղութիւն խախտելու հնարաւորութիւնը և ճանապարհ բանար դէպի ազատութիւնը և լաւ կառավարութեան հաստատումը»։

Խօսելով Անգլիայի յարաբերութիւնների մասին դէպի Գերմանիան, Ասկվիտ ասաց։ «Համարեա մի տարի անցաւ, որ Վիլհելմ կայսրը հիւր էր Անգլիայում։ Մենք չենք կարող մոռանալ նորին մեծութեան վճռական յայտարարութիւնը՝ թէ նրա քաղաքականութեան գերակշռող նպատակն է Եւրոպայի խաղաղութեան և Անգլիայի ու Գերմանիայի բարի յարաբերութիւնների պահպանութիւնը։ Այդ ոգով էինք մենք ղեկավարվում բոլոր բանակցութիւնների ժամանակ եւրոպական քաղաքականութեան այժմեան դժուարութիւնների մասին։ Եթէ, որպէս կարծում ենք, միւս պետութիւնները նոյն նպատակներն ունեն, ուրեմն երկինքը մթագնող ամպերը Բալկանների վրա կամ ուրիշ տեղերում, կը ցրվեն առանց փոթորիկի, խաղաղութիւնը կամրապնդվի, գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնները չեն խախտվի, օդը կը մաքրվի, կասկածի և անվստահութեան սերմերը չը պէտք է լինեն, նոյնպէս ոչ մի խօսակցութիւն պետութիւնների առանձնացման կամ թշնամական խմբակցութեան մասին, որոնք քաղաքականութեան ընդհանուր խնամակալները և հանուր խաղաղութեան պաշտպաններն են։ Ոչինչ բան չէ ստիպում մեզ տատանվել և յետ կենալ մեր պարտաւորութիւններից և թէկուզ մի վայրկեան լինել ուխտադրուժ գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնների վերաբերմամբ։ Այդպէս է ամբողջ երկրի անյողդողդ համոզմունքը։ Մեր նաւատորմը կանգնած է իր բարձրութեան վրա։ Երկիրը կարող է հաւատացած լինել, որ ոչ մի բան աչքաթող չենք անի մենք նաւատորմը նոյն բարձրութեան վրա պահելու համար, որ պայմանաւորված է ազգային անհրաժեշտութեամբ։ Կառավարութիւնները գալիս և գնում են, պարլամենտական մեծամասնութիւնները ծնվում և անհետանում են, բայց մի համոզմունք միաբան ապրում է բրիտանական ազգի մէջ—ծովերի վրա մեր առաջնութեան կասկածի չենթարկվող անհրաժեշտութեան համոզմունքը»։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

III

28 հոկտեմբերի

Ես պատմեցի, թէ ինչ հետևանք տուեց գաղտնի քուէարկութիւնը։ Թէև այդ քուէարկութեամբ ոչ ոք քուէների օրինական թիւը չը ստացաւ, բայց ժողովը բաց քուէարկութեամբ որոշեց համեմատական մեծամասնութիւն ստացած 5 հոգուն, այն է՝ Թորգոմ և Սահակ վարդապետներին, պ. պ. Ց. Շաւարշին, Արշակ Զօպանեանին, Խաչատրեանին համարել ընտրված։

Ահա դրանից յետոյ սկսվեց ժողովի զաւեշտական կողմը, որը պատմեմ կարգով։

Մեսրոպ վ. Տէր-Մովսիսեան, որ, անշուշտ, ամենայն իրաւունք ունէր ենթադրելու, թէ ինքն այնքան ծանօթ է իր ուսմամբ և գրական գործունէութեամբ, որ կարող է գէթ մի անծանօթ Ց. Շաւարշ լինել կամ մի Սահակ վ. Օղարաշեան, վեր կացաւ և ասաց.

— Պարոն ատենապետ, ես ոչինչ չունեմ այդ անձանց ընտրութեան դէմ, բայց խնդրում եմ մի փաստ արձանագրել,—որ ներկայ ժողովը, ձեռնարկելով ընտրել մի մասնաժողով, որի պաշտօնը պէտք է լինի հայոց եկեղեցու և մասնաւորապէս Էջմիածնի աթոռի բարեկարգութեան մի ծրագիր մշակել, հարկ չը համարեց գոնէ մի ներկայացուցիչ ընտրել մայր աթոռի միաբանութիւնից։

Այս դառն և հեգնական յայտարարութիւնը սթափեցրեց մի քիչ թիւրքահայ ժողովականներին։

Երբ Մեսրոպ վարդապետին ձայնակցեցին և ուրիշներ, Աւ. Ահարոնեան արդար յայտարարեց այդ բողոքները և առաջարկեց ջնջված համարել այդ քուէարկութիւնն ու ընտրութիւնը և նոր, աւելի արդար և գիտակից ընտրութեան ձեռնարկել։ Ժողովականներից շատերը հաւանութիւն տուին այդ առաջարկին։ Սամսոն Ցարութիւնեան վեր է կենում և ասում, որ ժողովը համաձայն է ընտրված 5 անդամներին աւելացնել և 2-ը Էջմիածնի միաբաններից, որոնք նոյնպէս համեմատական մեծամասնութիւն են ստացել։ Եւ վեր առնելով թերթը, նա կարդաց. «Հետևեալը, կարծեմ, Մեսրոպ վարդապետն է»։

— Ոչ,—լսվեց քարտուղարների ձայնը.— հետևեալ մեծամասնութիւնը ստացել են Կարապետ վարդապետ (15 ձայն) և Ցուսիկ վարդապետ (14 ձայն), իսկ Մեսրոպ վարդապետ ստացել է 12 ձայն։

Ս. Ցարութիւնեան ասում է. «Շատ լաւ, ուրեմն այդ երկուսին ևս համարենք ընտրված ռուսահայ հոգևորականութեան կողմից»։

— Բայց եթէ այդպէս է, ռուսահայ հոգևորականութիւնից դրանցից աւելի շատ ձայն է ստացել Մելեան քահանան (16 ձայն), ինչու նրան չէք ընտրում,—լսվեցին ձայներ զանազան կողմից։

Այդ ժամանակ Սահակ վ. Օղարաշեան յայտարարում է, թէ ինքը հրաժարվում է յօգուտ Մելեան քահանայի։

Մի քանի պատգամաւորներ գտնում են, որ Կարապետ, Ցուսիկ վարդապետների և Մելեան քահանայի այդ ձևի ընտրութիւնը վիրաւորական է։ Ոչ ոք խօսք չէ յարուցանում, որ ռուսահայ թեմերի աշխարհական պատգամաւորներից ևս ընտրվեն, օրինակ Երևանի պէս բազմահայ և կաթողիկոսական թեմի պատգամաւոր պ. Վասիլ Եղիազարեանը, որ ներկայացուցիչ է 600,000 հայ ժողովրդի և որը, իբրև իրաւագէտ, հմուտ, Էջմիածնի գործերին շատ լաւ ծանօթ անձն, կարող է մեծապէս օգտակար լինել։

Ոմանք աշխատում էին ամեն կերպ մտցնել մասնաժողովի կազմի մէջ Նիկոմիդիայի պատգամաւոր Ց. Ամիրխանեանցին և Բաբգէն վարդապետին, բայց այս անգամ չաջողվեց։

Դրանով և վերջացաւ այդօր խորհրդակցական ժողովը։

Հ. Ա.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Գետաշէն, 27 հոկտեմբերի

Ամիսներ առաջ տեղական հասարակութեան և բազուաւնակ երիտասարդութեան միացեալ ջանքերով աջողվեց ուսումնարանի նախահաշիւը կազմել և հրաւիրել 2 ուսուցիչ, որոնք արդէն ձեռնարկել են գործի, ունեն մօտ 122 աշակերտ։ Ի միջի այլ փողերի գիւղից տուած նպաստի մէջ մըտնում էր և Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան 200 րուբլի նպաստը, որի մասին արդէն յայտարարված էր լրագիրներում։ Այժմ լսում ենք, որ բարեգործական ընկերութիւնը 60 րուբլի այդ փողից տուել է ինչ-որ գանձակեցի տիկնոջ, որն անցեալ տարի մասնաւոր դպրոց ունէր բացած Գետաշէնում, իսկ այս տարի յանձնել է իր բացած դպրոցը դիրեկցիային և դիրեկցիան է նշանակում վարժուհուն և արձակում։ Լսում ենք, որ հոգաբարձութիւնը մօտ օրերս մտադիր է մի խնդրագրով դիմել յիշեալ ընկերութեան վարչութեանը, որ իրանց 122 ոտաբոբիկ երեխաներին չը զրկէ այդ նպաստից։ Մեծ նեղութեան մէջ պիտի ընկնի ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը 200 րուբլու այդ բացը ծածկելու համար, եթէ իրաւ բարեգործական ընկերութիւնը փոխանակ հաստատված հոգաբարձութեան յանձնելու այդ նպաստը՝ յատկացնէ դիրեկցիայի խնամքին յանձնված մի դպրոցի, որ կարիք չունի այդպիսի փողերի։

Գիտաշէնցի

—

Նոր-Բայազէտ, 24 հոկտեմբերի

Ի նկատի ունենալով մեր հայոց դպրոցների քաօսական, աննօրմալ դրութիւնը, տեղիս ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը, յանձին պ. Հ. Տէր-Միքայէլեանցի, հոկտեմբերի 19-ին մի ժողով գումարեց։ Զբաղմունքի առարկան էր՝ թեմական տեսուչ ունենալու խնդիրը։ Ժողովը թէև բազմամարդ չէր—միայն մի 30—35 հոգի—բայց բաղկացած էր ուսուցչական խմբից, հոգաբարձուներից և քաղաքի բանիմաց դասակարգի մի խումբ երիտասարդներից, որոնց սրտին շատ մօտ է առհասարակ ժողովրդական կրթութեան և դպրոցների կանոնաւոր զարգացման գործը։ Պէտք է նկատել, սակայն, որ Երևանի թեմում մեր քաղաքը առաջինը այդ միտքը յղացաւ—ունենալ թեմական տեսուչ դպրոցական գործը կանոնաւորելու համար—և ցանկալի է, որ նրա այդ բաղձանքը հասնի իր նպատակին։

Ժողովում բազմակողմանի կերպով քննըվելով թեմական տեսուչ ունենալու հարցը, շատերը եկան այն եզրակացութեան, որ ոչ միայն մի տեսուչ է հարկաւոր ամբողջ երևանեան թեմի համար, որ բաղկացած է եօթ գաւառներից և որը ամենամեծ թեմն է մեր բոլոր վեց թեմերի մէջ իր մեծաքանակ հայ բնակչութեամբ, այլ և հարկաւոր է մի քանի վիճակային թեմական տեսուչներ, որոնք կարող էին ի մօտոյ աւելի մեծ գործ կատարել և շօշափելի արդիւնք տալ դպրոցներին, քան թէ մի թեմական տեսուչը, որը անզօր է կանոնաւոր հսկողութիւն պահպանել ամբողջ թեմի դպրոցական գործում։

Շատ թեր ու դէմ կարծիքներ լսելուց յետոյ, ժողովը, տեսնելով որ ձայները բաժանվում են մէկի և մի քանիսի շուրջը (մի թեմական տեսուչ, թէ՞ մի քանի տեսուչներ), քուէարկեց հարցը։ Արդիւնքը այն եղաւ, որ Երևանի թեմի դպրոցական գործը վարելու համար հարկաւոր է առնուազն երեք վիճակային թեմական տեսուչներ։ Սակայն դա մի թուիչք էր ժողովականներից շատերի կողմից։ Ոչ ոք դէմ չի լինի մի քանի տեսուչներ ունենալ, նոյնիսկ ցանկալի է, որ ամեն մի գաւառ, ամեն մի շրջան իր յատուկ տեսուչն ունենար և իր առանձին վիճակային տեսչութեամբ կառավարվէր, բայց մեր ժողովրդական գըրպանը հազիւ թէ այդ բանը ների, որովհետև մեր ժողովրդական դպրոցները իրանց գոյութիւնը քաշ-քաշ են պահպանում կամ իրանց սեփական ուսուցչին հազիւ վարձատրում, ուր մնաց որ տեսչին էլ վարձաբաժին հանեն իրանց սուղ միջոցներից։ Բայց և այնպէս ժողովը արձանագրութիւն կազմելով ուղարկելու է դպրոցական բարձր վարչութեան հայեցողութեանը։

Գ. Սինանեան

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

I

Բագու, 5 հոկտեմբերի

Բագուի և շրջանի (Բալախանի, Բիբի-Էյբաթ, Սև ու Սպիտակ քաղաք և Բայիլ) հայ հասարակութեան առաջ կան դրված երկու կարևոր, հասարակական նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ, որոնք լուրջ զբաղմունքի առարկաներ պիտի լինեն փոքր ի շատէ պարտաճանաչութիւն զգացող քաղաքացու համար։

Առաջինը գերեզմանատան խնդիրն է, որ ահա տասը տարի զբաղեցնում է ըչ-ունևոր դասակարգին։ Բագու քաղաքը հայոց գերեզմանատուն ունեցել է հնուց էլ, որը գտնվում է քաղաքի Չեմբերէ-քենդ թաղի ներքին մասում։ Այստեղ է գտնվում ռուսաց և պարսիկների հին գերեզմանոցը։ Այստեղ այլևս ննջեցեալներ չեն թաղում, ի նկատի ունենալով որ ազատ ոչ մի թիզ հող չը կայ։ Հին գերեզմանոցները ներկայումս շրջապատված են տներով, ուր ապրում են գլխաւորապէս թուրքերը։ Վաղուց է, որ այստեղ ննջեցեալներ չեն թաղում։ Քաղաքային վարչութիւնը 70-ական թւականներին քաղաքի մի ծայրում ազատ հող էր տուել գերեզմանատան համար՝ ինչպէս հայերին, նոյնպէս և բոլոր ազգութիւններին։ Այդ գերեզմանոցների հայոց մասը վաղուց է լցվել. դեռ տասը տարի առաջ է հարց բարձրացվել, որ հայերի համար նոր գերեզմանոցի գետին յատկացվի քաղաքի հողից։ Սակայն, չը նայելով որ այդ ժամանակներում հարցը տաք-տաք ծեծվեց, գետին որոշեցին տալ և տեղ էլ նշանակեցին, բայց վրա հասան եկեղեցական կալուածների խլման հարցը, ապա հայ-թուրքական կոտորածները ու քաղաքական պօգրօմները, որոնք միանգամայն մոռացութեան մատնեցին գերեզմանատան հարցը։ Իսկ այդ տխուր օրերում մեռածներին ու սպանվածներին իրար վրա սկսեցին թաղել։ Այլ կերպ անել անկարելի էր. կենդանի մնացածները չը գիտէին ուր դնեն իրանց գլուխը, ուր մնաց, որ մեռած ու սպանվածների համար մտածէին...

Ներկայումս ներկայ գերեզմանատանը, բառիս լայն իմաստով, տեղ չը կայ թաղելու, չը կան և այդ կարևոր խնդրի համար մտածողներ։ Հարուստը չէ մտածում, որովհետև ժամանակին մեծ տեղ է վերցրել, չորս կողմը քարէ պատ քաշել և դեռ նրա գերդաստանին 50 տարի էլ բաւ է իւրացրած հողը։ Հարուստը ագահ է. ինչպէս կենդանի ժամանակն է ձգտում կալուածքներ ձեռք բերելու, այնպէս էլ մեռածների համար է կալուածք պատրաստում։ Հետևաբար հարուստի հոգը չէ թէ աղքատը ուր և որտեղ պիտի թաղէ իր ննջեցեալը։ Աղքատ, արհեստաւոր ու միջակ դասակարգն էլ իր առօրեայ հացի խնդիրը թողած՝ չէ կարողանում մտածել, ազատ ժամ գտնել հարցը արծարծելու. իսկ եթէ ուզենայ էլ, Բագուն այնպիսի քաղաք չէ, որ նա կարողանայ ակտիվ դեր խաղալ։ Բուրժուական քաղաքի քաղաքային գործերին բուրժուան էլ պիտի ընթացք տայ։

Գուցէ ընթերցողը մտածէ թէ ինչ է անում քաղաքային վարչութիւնը—դումա կոչված հասարակական ատեանը...

Այդ հարցին ամենաչափաւոր կերպով կարելի է պատասխանել, որ հայ-թուրքական կոտորածներից յետոյ Բագուի հայ հասարակութեան համար դուման գոյութիւն չունի։ Թէև այդ դումայում երկու հայ անդամներ կան, բայց դրանք էլ մօդայի համար են միայն։

Հայ ունևոր դասը, որ տիրող օրէնքի համաձայն քաղաքային վարչութեան ընտրութիւններին պիտի մասնակցէ, այդ դասը դեռ անցեալումն էլ մի բան չէր, իսկ կոտորածներից յետոյ բոլորովին բան չը դարաւ և սառեց իրան տուած բարեշնորհումից, այն է իր քաղաքի ներքին գործերը կառավարելուց։

Փակագծի մէջ պիտի ասեմ, որ հայկական թաղերում գտնվող քաղաքի ազատ հողերը բաժանել են թուրքերին, այն էլ հայոց արուարձանի և մարդ. ընկ. աշխատանքի տան մէջտեղ գտնվող հողերը։

Բայց առայժմ այդ հարցի համար լռենք. տեղիս «Баку» թերթը հարկաւոր հարցը սկսել է լուսաբանել, վիճել և տեսնենք ինչով կը վերջանայ։ Դրանից աւելի լուրջը գերեզմանոցի հարցն է։

Առանց մարգարէ լինելու մենք գուշակում ենք, որ եթէ գործին ձեռնհաս մարդիկ օր առաջ հոգ չը տարան՝ նոր գերեզմանատան գետնի իրաւունքը վերստանալու և ննջեցեալներ թաղելու թոյլտուութիւն ձեռք բերելու, հասարակութեանը երեք ելք է մնում ազատվել. ա) կամ չինացիների պէս պիտի ննջեցեալին այրեն, բ) կամ տանեն ծովը նետեն՝ ձկներին կերակրելու, և գ) կամ էլ՝ տանեն հարուստների պատ քաշած գերեզմանոցի մէջ թաղեն։ Եթէ առաջին երկուսն էլ չազդէ ձեռնհաս ունեւորների կաշուի վրա, անպատճառ երրորդ տեսակի վարմունքը կազդէ, որովհետև հայ մեծատունը երբէք չի համաձայնի իր ննջեցեալի կողքին աղքատ ննջեցեալ թաղելու։

Ս. Գարագաշ

ԽՕԼԵՐԱ

◆ Հոկտեմբերի 29-ին խօլերային բարաքը տարան՝ հիւանդներ Թիֆլիսի ինկէրների դպրոցի մի աշակերտ և Միք. Բագուլաշվիլուն (11-րդ քաղաքամ., Նախալովկա, Վօզօպրօվօդնայա փող., տուն Իգնատաշվիլու)։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովին դիմաւորելու համար այսօր Բալաջարի կը մեկնեն անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարիչ գ. մ. Նէյգէբաուէրը, գծերի կառավարիչները, ժանդարմական կօրպուսի պետը, Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական շրջանի կառավարիչը և այլ պաշտօնական անձինք։

◆ Հավլաբարի ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւնները թոյլտուութիւն են ստացել պատշաճաւոր իշխանութիւնից քաղաքիս ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւններին կիրակի, նոյեմբերի 2-ին, ճիշտ ժամը 11-ին բօրսային դահլիճում ընդհանուր ժողովի հրաւիրել, խորհրդակցելու ծխական դպրոցների պահպանութեան համար թէ նիւթական նոր աղբիւրներ գտնելու և թէ Խօջիվանքի գերեզմանատան արդիւնքները, որպէս այդպիսին, ձեռք բերելու մասին։ Ժողովի զբաղմունքը մօտ համարելով ժողովրդի ընտրեալների սրտին, որի աջող լուծումով մասամբ բաւարարութիւն կը տրվի հասարակական ամենաէական կարիքին, յուսով ենք, որ չեն զլանայ իրանց անպայման ներկայութեամբ մասնակցել խորհրդակցութեան։

◆ Պաշտօնաթող գնդապետ Ֆիլկօվիչ և Պեատիգօրսկի վաճառական Ալէքսանդրօվ միջնորդութիւն են յարուցել Կովկասի Փոխարքայի առաջ, որ սա, բարձրագոյն հաճութիւնը առնելուց յետոյ, թոյլատրի իրանց մի ակցիօներական ընկերութիւն կազմել կովկասեան լեռնաշղթայով երկաթուղագիծ անցկացնելու և շահագործելու համար այն ուղղութեամբ, ինչպիսին օգտակար կը գտնէ կառավարութիւնը։

◆ Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարը թոյլատրել է Ս. Եղիգարեանին աւտոմօբիլների կանոնաւոր երթեւեկութիւն հաստատել Թիֆլիսի և Սղնախի միջև, նկատի առնելով ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրի հրատարակած կանոնները։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է քաղաքային վարչութեանը՝ հեծանիւների տէրերից քաղաքի օգտին վերցնել 3 րուբլի տարեկան տուրք երկու նուագով։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեանը հրատարակել Թիֆլիսում ռուսերէն լեզուով շաբաթաթերթ «Кавказское Хозяйство» անունով։ Սկզբում թերթը լոյս կը տեսնի ամիսը երկու անգամ Եյրանովի խմբագրութեամբ։

◆ Վաղը տեղի կունենայ կովկասեան կայսերական բժշկական ընկերութեան նիստը։

◆ Վաղը Դօլուխանեանի դրամատիկական կուրսերում (Միքայէլեան փողոց) տեղի կունենայ մի երաժշտական երեկոյթ՝ Գլինկայի յիշատակին նուիրված։

◆ Թիֆլիսի մի քանի թաղերում, քաղաքային բժշկական մարմնի տեղեկութիւնների համաձայն, երևացել է կրկին քութէշ հիւանդութիւնը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը 1908 թ. նախահաշւի մէջ մտցրել է 60,000 րուբլու չափ մի յաւելեալ ծախս նորանոր շէնքերի համար։

◆ Առաջիկայ 1909 թ. մարտ ամսում Օդեսսայում գումարվելու է քաղաքային բարեկարգութեան գործիչների և մասնագէտների համառուսական համագումարը։ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը հրաւէր է ստացել մասնակցել այդ համագումարին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ Կօկչայեանը մի զեկուցում է պատրաստել, որով կազմողը անհրաժեշտ է գտնում գործնական հսկողութիւն սահմանել քաղաքային վարչութեան ենթակայ հիմնարկութիւնների վրա, ինչպէս օրինակ այդպիսին գոյութիւն ունի Օդեսսայի քաղաքային վարչութեան մէջ։ Հսկողութեան պաշտօնը յանձնվելու է քաղաքագլխին։

◆ Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի բաժանմունքը Թիֆլիսում կը բացվի նոյեմբեր ամսի կէսերին։ Բաժանմունքը բանալու համար Թիֆլիս է եկել այդ բանկի վերատեսուչ Բօնդարչէվը։

◆ Գեօկչայի գաւառում սպանվել են Զայիդի աւազակախմբի մի քանի անդամները, իսկ հոկտեմբերի 26-ին սպանել են իրան Զայիդին և աւազակ մօլլա-Շըխալիին։

◆ «Тифл. Листокъ» թերթը երէկվայ իր համարում իրան թոյլ է տուել նկատել, որ «Մշակը», զանազան լուրեր վերցնելով իբր թէ այդ թերթից, չէ յիշում աղբիւրը։ Ժողովրդական առակն ասում է. «Թողած իր աչքի գերանը, ուրիշի աչքի շիւղն է տեսնում»։ Բացի այն, որ «Т. Л.»-ից երբեմն վերցրած տեղեկութիւնների տակ մենք յիշատակում ենք աղբիւրը, աւելացնում ենք, որ Կորիւն վարդապետի վերաբերմամբ եղած դատաստանական վճռի լուրը քաղել ենք «Каспій» լրագրից։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Հոկտ. 29-ին, բարօն Կուչէնբախի աղիւսի գործարանի կառավարիչ Անտօն Բերխման յայտնել է ոստիկանութեան, որ գործարանի պահեստից կեղծ բանալիի օգնութեամբ անյայտ անձեր գողացել են 250 րուբլու զանազան պարագաներ։

◆ Հոկտ. 29-ին, Վօրօնցօվի կամուրջի տակ, Շաֆրանօվի ջրաղացի մօտ՝ Կուր գետից լողորդները հանեցին մի մարդու դիակ, որ ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոց։ Դիակը, երևում էր որ, 31 տարեկան մարդու էր։

◆ Հոկտ. 29-ին, Մօլօկանսկի փողոցում, № 3 տանը, պանդոկի մէջ, ոստիկանութեան պաշտօնեաները ձերբակալեցին Գօրու գաւառի բնակիչ Գէօրգի Մայսուրաձէին, որ 1907 թ. ադմինիստրատիվ կարգով աքսորված էր Վեատկայի նահանգը։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Նոր-Բայազէտի գաւառի բնակիչ Դաւիթ Ցրտիկեան և կարսեցի Կօնստանտին Գասպարեան Քանդարեանց, իբրև վնասակար անձինք հասարակութեան համար, աքսորվում են գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից զինւորական դրութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում։ Նոյն կարգադրութեամբ Պանֆիլ Մեգրէլաձէ, Ալէքսէյ Անտօնօվ, Գիօտի և Թիւրքահպատակ Արշակ Բօղոսեան՝ իբրև պարտադիր կանոնները խախտող մարդիկ՝ ենթարկվում են երեք ամսով բանտարկութեան, իսկ վերջինը իբրև վնասակար անձն՝ աքսորվում է Թիւրքիա։ Երեք ամսով բանտարկութեան են ենթարկվում անցաթղթի կանոնները խախտելու համար՝ Իվան Ջիէժվիլի, Սօսիկօ Բօլօղաշվիլի, Միխ. Կօչիէվ, Լևան Տատիէվ, Վասիլեյ Տերէշվիլի, Եփիմ Գօգիձէ և գանձակեցի Կարապետ Տէր-Վարդանեան։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է պրիստաւներին, խուզարկու գործակալներին և պահեստի ոստիկաններին շըրջել փողոցները և ձերբակալել մուրացկաններին։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» երէկվայ համարում տպագրված թէ հեռագրական գործակալութեան և թէ մեր թղթակցի տուած տեղեկութիւններից արդէն մասամբ յայտնի է Կրասնօվօդսկայա փողոցում տեղի ունեցած հրացանաձգութեան և խուզարկութեան մասին։ Այդ առիթով «Баку» լրագրից քաղում ենք հետևեալ մանրամասնութիւնները.

Հոկտեմբերի 27-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, 6-րդ քաղաքամասի ոստիկանութեանը յայտնում են, որ Կրասնօվօդսկայա և Գիմնազիչեսկայա փողոցների անկիւնում, Սարաջեվի պահեստատան մօտիկ, կանգնած են տարճանակներով զինված մի քանի անձնաւորութիւններ, որոնք ըստ երևոյթին սպասում էին մէկի վրա յարձակումն գործելու։

Իսկոյն քաղաքապահների մի խումբ օկօլօդօչնու հետ միասին շտապում են այնտեղ։

Տեսնելով ոստիկաններին, անծանօթները մաուզերներից գնդակներ արձակելով դէպի նրանց՝ սկսեցին փախչել։ Մի մասը կարողանում է անյայտանալ, 2—3 հոգի, Կրասնօվօդսկուց շեղվելով Տօրգօվայա փողոցը, մտնում են Լալայեանի տան բակը։ Նրանց հետևում են քաղաքապահները, բայց ստիպված են լինում յետ նահանջել, երբ փախչողները դարպասից սկսում են գնդակներ տեղալ դէպի նրանց։

Օգնութեան շտապող կօզակներն ու ոստիկանութիւնը ոստիկանապետի կարգադրութեամբ շրջապատում են այդ մասը։ Անծանօթները դիրք բռնելով բնակարաններից մէկում սկսում են դիմադրել ոստիկանութեանը։ Երկու կողմից շարունակվում է գնդակաձգութիւնը անընդհատ առաւօտեանը ժամը 10-ից մինչև 1 և կէս ժ. ցերեկվայ։

Տեսնելով որ կամաւոր կերպով անձնատուր լինել չեն ուզում անծանօթները, 2-րդ կուբանեան պլաստունների բատալիօնի սօտնիկ Պրօսվիրան տարճանակը ձեռքին ներս է վազում սենեակը և գնդակահար անում մէկին, որ պահվել էր մահճակալի տակ։

Սպանվածի տարճանակի մէջ մնացած է եղել մի փամփուշտ միայն, և ըստ երևոյթին պաշտպանվողը եղել է միայն նա։ Նրա շուրջը թափված են եղել 60 արձակված փամփուշտներ։

Միւս ընկերը ոչ մի տեղ չէ գտնվել։

Սպանվածին դուրս հանելուց յետոյ, անմիջապէս հաւաքւում են սարսափահար եղած տնւորներին և սկսում հարցաքննել։ Մի քանի հոգի կալանաւորվել են քննութիւնից յետոյ։ Երեք հոգի էլ, որոնք զինված են եղել մաուզերի ատրճանակներով, կալանաւորվել են հրացանաձգութեան ժամանակ։

Դէպքի ժամանակ վիրաւորվել է 6-րդ ոստիկանատան քաղաքապահ Գաւրիլովը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Սուտոլայ կալուածքում մօտիկ ապագայում հիմնվելու է, Ֆինլանդիայում առաջինը, սօցիալիստական գաղութ։ Կալուածատէրը նպատակ ունի հիմնել մի այնպիսի համայնք, որտեղ լիակատար հաւասարութիւն լինի։ «Вечеръ» լրագրի ասելով, այդ համայնքի ղեկավարը ֆինլանդական յայտնի քաղաքական գործիչ Կուրիկըն է։

✦ Ամենաարժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում են, որ արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկու հանդէպ գալը Պետական Դումայի առաջ՝ վերջնականապէս վճռված է դրական կերպով և տեղի կունենայ առաջիկայ շաբաթ։ Ներկայումս նա զբաղված է Դումայի ճառը պատրաստելով, որի համար ամեն օր խորհրդակցում է պարլամենտական ֆրակցիաների աչքի ընկնող ներկայացուցիչների հետ։ («Б. В.»)

✦ Կանանց համառուսական համագումարի բացումը տեղի կունենայ դեկտեմբերի 10-ին։ Որոշված է հետևեալ կարգը. դեկտեմբերի 9-ին, երեկոյեան, պաշտօնական ժողով կը լինի ընկերութեան շինութեան մէջ, ուրեմն համագումարի անդամները փոխադարձաբար բարեւ հետ ծանօթանան, դեկտեմբերի 10—17-ը տեղի կունենան ընդհանուր ժողովներն ու սեկցիաների պարապմունքները։ («Р. У.»)

✦ Պետերբուրգից ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ յատուկ մասնաժողով է ուղարկվել Աստրախան, խօլերայի բոյն համարվող այդ քաղաքի առողջապահական պայմանները բարելաւելու համար միջոցներ ձեռք առնելու նպատակով։

✦ Տարիֆային համագումարը անհրաժեշտ է գտել վերացնելու ճանապարհորդական տոմսակների համար սահմանված այն արտօնութիւնը, որի համաձայն ամեն մի ճանապարհորդ իրաւունք ունի մի պուդ ծանրութիւն ձրի տանել ռուսական բոլոր երկաթուղիներով։ («Б. В.»)

✦ Օդեսսայում տարածված է այն համոզմունքը, որ զինուորական դրութիւնը կը վերացվի միայն այն ժամանակ, երբ գեներալ Տօլմաչեվին կաջողվի հիմնաւոր կերպով հաստատել քաղաքի մէջ «ռուս մարդկանց միութեանը» պատկանող կազմակերպութիւնները (նաւահանգստի, գործարանական և ֆաբրիկաների բանւորական արտելները) և ապահովել «իսկական ռուսների» աջողութիւնը քաղաքային դումայի ընտրութիւնների համար։ («Рѣчь»)

✦ Օդեսսայում պրօֆ. Բենենկամպֆի մօտ է գնացել մի իռնչ որ անծանօթ և մահվան սպառնալիքներ տալով պահանջել է 600 րուբլի։ Անծանօթը կալանաւորված է։ Նա իրան անուանել է բնական գիտութիւնների կանդիդատ Ֆրիգենկօ։

(«Бирж. Вѣд.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 29 նոյեմբերի

Զարմանքով կարդացի, որ «Յառաջ» սպառողական ընկերութիւնը իր ընդհանուր ժողովը նշանակել է Զգրաշէնի դըպրոցում կիրակի, նոյեմբերի 2-ին, ժամը 10-ին ցերեկով, երբ այդտեղ տեղի է ունենում կիրակնօրեայ դպրոցի պարապմունքները. արդեօք այդ դպրոցի հոգաբարձութեան թոյլտւութեամբ է, և յիշեալ ընկերութիւնը միթէ ուրիշ տեղ չը գտաւ իր ժողովի համար, քան Զգրաշէնի դպրոցը, որով պէտք է զրկեն հարիւրից աւելի երեխաների զբաղմունքից այդ օրը, որ նրանց համար միևնոյն է թէ ամբողջ ամիս դասերից զրկված լինել։

Ցանկալի էր, որ ուղղվէր այդ անհաճոյ սխալը։

Յ. Շահնազարեան

—

Ալեքսանդրապոլ, 19 նոյեմբեր

Պատիւ ունինք ծանուցանելու թէ քաղաքիս մէջ հաստատած ենք «ընթերցատուն-մատենադարան» մը հայ ժողովրդական մտաւոր ու բարոյական զարգացման սատարելու համար։

Ընթերցատուն-գրադարանը պաշտօնապէս բացուած ըլլալով 1908 թ. հոկտ. 12—25-ին, ներկայումս կը խնդրուի բոլոր հայ կրթասէր գրավաճառներէն, խմբագրութիւններէ և անձնաւորութիւններէ, որպէս զի հաճին իրենց նուիրատուութեամբ օժանդակել մեր այս հասարակական ձեռնարկին։

Վարչ. Խորհուրդ հայ ընթերց. ընկ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Մարսէյլ, 1 նոյեմբերի

Այս րոպէում Մարսէյլի փողոցներով խուռն բազմութեամբ անց ու դարձ անողների մէջ իբրև օտարերկրացիներ ամենից շատ աչքի են ընկում Թիւրքահայերը, որոնք խումբ-խումբ—որը դեռ արևելեան հագուստով, որն էլ եւրօպականացրած արտաքինով—շրջում են փողոցները ու ապշած՝ դիտում եւրօպական կուլտուրայի արտադրած հրաշալիքները։ Ես դեռ շատ էի զըրտնում մեր նաւով Ամերիկա գնացող մի տասնեակ հայերին, բայց երբ Մարսէյլում իմացայ, որ ուրիշ շոգենաւով մի անգամից երկու հարիւրի չափ եկած են, երևակայեցէք թէ ինչ տպաւորութիւն պատճառած լինելու է այդ ինձ։ Սահմանադրութեան ստեղծած ազատ երթևեկութիւնը հարբեցրել է նրանց. ամենքը ուզում են վայրկեանից օգտվել, և ահա գաղթում են ոչ թէ առաջվայ նման փոքր խումբերով, այլ հարիւրաւորներով. այսպիսի իրականութեան հանդէպ մարդ չը գիտէ անիծէ՝ թէ օրհնէ սահմանադրութեան տուած այդ ազատութիւնը։ Գրելով, քարոզելով թէ գաղթականութիւնը աւերակ է դարձնում հայրենի երկիրը, թէ ներկայ րէժիմի օրով ոչ թէ գաղթելու՝ այլ հայրենիք վերադառնալու է, չէ կարելի համոզել պանդխտութեան դիմող հային, որը երկարամեայ զրկանքներից յետոյ՝ իր նիւթական բարօրութիւնը տեսնում է միայն գաղթի մէջ. բայց նա յետ կը մնայ այդ բանից այն ժամանակ՝ երբ նրան կառաջարկվի մնալ իր երկրում ոչ թէ միայն լոկ խօսքով ու գրչով, այլ իրական՝ շօշափելի եղանակով։ Տուէք նրան միջոց իր հայրենի երկրում բարւոքելու իր դրութիւնը, և նա իր ձեռքով ամենից առաջ կտոր-կտոր կանի պանդխտութեան գաւազանը և կը մնայ իր հայրենի օջախում. իսկ քանի որ այդ դեռ չը կայ, այլ քաղցածին միայն համբերութիւն ու համբերութիւն է քարոզվում, նա ստիպված է փնտռել իր հացը այնտեղ, ուր նրան կարելի է համարում գտնել։

Գ. Արաբեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

29 նոյեմբերի

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողովի արտաքին գործերի յանձնաժողովի առաջ երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէի պատուիրակները հաղորդագրեցին գործերի դրութեան մասին Թիւրքիայում, միևնոյն ժամանակ ցանկութիւն յայտնեցին, որպէսզի Ֆրանսիան աջակցութիւն ցոյց տայ բարենորոգումներին։ Սերբիական երեք պատուիրակներ բացատրեցին գործերի դրութիւնը Սերբիայում և ցանկութիւն յայտնեցին, որ Եւրօպան պաշտպանէ սերբերին վտանգաւոր հիւերի ձեռնարկութիւններից։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Պարլամենտի ընտրութիւնների հետևանքների համաձայն այժմ 220 անդամներից մի երրորդը արդէն ընտրված են։

ԹԷՀՐԱՆ։ Բախտիարի ձիաւորների մի ոչ մեծ խումբ, որը գնում էր Թաւրիզ Թէհրանի վրայով, փորձեց քաղաքը անցնելու ժամանակ մտնել ռուսական միսիայի պարկը։ Միսիայի պահապան սարբազները դիմադրեցին դրան։ Սկսվեց կռիւ։ Մի քանի անգամ հրացանաձգութիւն եղաւ օդի մէջ։ Կօզակների վրա հասած պահակախումբը փախցրեց բախտիարցիներին։ Իշխանութիւնները ներողութիւն խնդրեցին միսիայից։ Կռուի սկզբնապատճառ եղողները պատժվեցին։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ Ռումինական հեռագրական գործակալութիւնը հաղորդում է, որ նոյեմբերի 27-ին, Կրայօվում տեղի ունեցած դէպքերը ազաւաղված կերպով են հաղորդված։ Իրողութիւնը այսպէս է. կիրակի, մօտ ժամը 6-ին, մի քանի անձինք ազգային ժողովից դուրս գալուց և ներկայ եղող մեծամասնութեան հեռանալուց յետոյ մտածեցին գնալ դէպի աւստրո-ունգարական հիւպատոսարանը ցոյցեր անելու համար, սակայն ոստիկանութիւնը և զինւորները փակեցին նրանց ճանապարհը։ Ցուցարարները մի քանի անգամ ատրճանակներ արձակեցին օդում, ոստիկանները պատասխանեցին նոյնպէս։ Շուտով ցուցարարները ցրվեցին։ Ոչ ոք չը փասվեց։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ «Թանին» լրագիրը, տպեց մի շարք աւստրիասիրական յօդուածներ կասկած յայտնելով, որ Ռուսաստանը աշխատում է վարձատրել Սերբիային Թիւրքիայի հաշւին և մինչև անգամ թշնամութիւն արտայայտելով դէպի Ռուսաստանը։ Այդ յօդուածները հետևանք են այն արշաւանքի, որ վարում է յօգուտ նախկին աւստրօ-գերմանաթիւրքական յարաբերութիւնների վերականգման, սակայն արշաւանքի, հաւանութիւն չէ տալիս հասարակական կարծիքը, որ արտայայտվում է «Իկդամի» յօդուածներում։

«Շիւրայը-Ումմէթ» լրագիրը, որ տպել էր մի յօդուած, թէ ցանկալի է, որ Թիւրքիան անմիջական բանակցութիւններ վարէ Ռուսաստանի հետ, նոյեմբերի 28-ին տպեց մի յօդուած, որի մէջ համակրութիւն է յայտնում Ռուսաստանին։ Լրագիրն ասում է. «Եթէ ռուսաց կառավարութիւնը կը հետևի ռուսաց հասարակական կարծիքին, որը առանց կուսակցութիւնների խտրութեան ցանկալի համարեց համաձայնութիւնը Թիւրքիայի հետ, կառաջարկի Բ. Դրանը մի այդպիսի համաձայնութիւն, այդ առաջարկութիւնը կընդունվի կատարեալ ուրախութեամբ»։ Լրագիրը տեսնում է ժամանակակից ռուսական քաղաքականութեան խաղաղ ուղղութիւնը և կատարելապէս հնարաւոր է համարում ռուս-թիւրքական համաձայնութիւնը Թիւրքիայի արևելեան սահմանների, մակեդոնական բարենորոգումների, կապիտուլիացիների և Ջրանցքների ներկայ դրութեան ապահովման վերաբերմամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պատրաստ է տպագրութեան

Ներսէս քահանայ Հերբեւցեանի

«ԱՊԱԿԱՆՎԱԾ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ԶԱՆԳԱԿԻ» ՔՆՆԱԴԱՏ «Ն. Ա.»—ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻՆ»։

0—1

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ

Ներքին հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.

Վելիամինօվսկայա փող., № 10.

(ա. օ.) 100—3

Բ Ժ Ի Շ Կ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի։

100—44

Ա. Վ. ՍԱՐԳԻՍՕՎԻ

այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակի մրգատու ծառեր։ Կայարան ՍԿՐԱ, Անդրկով. երկ., Ավսարգիսօվին։ Կատալօգը ուղարկվում է

ՁՐԻ

(կ. չ. ու.) 5—3

УГОЛЬ

КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ, ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.

ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.

А. БРАУХЛИ, Харьковъ.

(ա. օ.) 52—41

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ և 62 առարկաներ

!ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՉԷ, այլ ԲԵՐԵԼ ՏՈՒԷՔ!

Ժամացոյցների Մոսկվայի Կենտրոնական Պահեստը

Ուղարկում է } 1 ժամացոյց և նրա հետ 62 առարկայ միայն 6 ր. 50 կ.

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ բաց՝ տղամարդկանց կամ կանանց՝ անգլիական պողպատից։ Րեմօնտուար։ Մեխանիզմը ամուր աշխատութիւն է և հաւաքված արտասահմանեան վարպետների ձեռքով։ Ժամացոյցի ճշտութիւնը ստուգված է, որի մասին երաշխաւորութիւն է տրվում։ 1) Մօդային շղթայ տղամարդի կամ կանանց պարանոցի համար. 2) Շքեղ արտասահմանեան բրէլօկ. 3) Գրպանի ամերիկական ծալվող մկրատ. 4) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 5—6) Ծալվող գործիք մատիտով և գրչով. 7—31) 25 թերթ շքեղ պօստի թուղթ. 32—56) 25 նոյնպիսի ծրար. 57) Քսակ սաղի կաշուից, բաժանմունքներով, զանազան դրամների համար, և 58—62) Գարնիտուր բաղկացած 3 կրծքի և 2 թեզի կոճակներից շքեղ ձևի, որոնց համար մենք բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ստացանք։ Գարնիտուրը առանձին վաճառքով արժէ 2 ր. 50 կ.։

Ուրեմն, դուք 6 ր. 50 կոպէկով ստանում էք 63 շատ հարկաւոր առարկաներ։ Բոլոր այդ իրերը փակ ժամացոյցի հետ 7 ր. 50 կ., իսկ արծաթէ խուլ ժամացոյցի հետ ուղարկվում են 13 ր. 50 կոպէկով։

Արկղի մէջ դարսելը՝ ձրիաբար։ Կատարումը ճշտութեամբ։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով։

Առաքման համար պէտք է աւելացնել Եւրոպ. Ռուսաստ.—50 կ., իսկ Ասիակ.—75 կ.։

Լիակատար երաշխաւորութիւն ապրանքի լաւ որակութեան համար։

Պատուէրներն ուղղել՝ Московскому Центральному Складу Часовъ Москва, д. Виноградова, № 126.

Յ. Գ. Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ուղարկվում է ձրի իբրև պրէմիա 10 բաց նամակներ, շքեղ կերպով պատրաստված խղային ներկերով։

Խնդրում ենք չը խառնել Վարշավայի ֆիրմաների հետ։

(ու.) 20—15

ՓՈՂ 100—200 րուբլի ՓՈՂ

ամսական կարող է ունենալ իւրաքանչիւրը։ Պաշտօնը, զբաղմունքը, նոյնպէս որևէ տեղ բնակչութիւն ունենալը արգելք չեն լինում։ Ոչ մի դրամագլուխ ունենալ հարկաւոր չէ։ Մանրամասնութիւնները հաղորդվում են անյապաղ և առանց վարձատրութեան։

Հասցէագրել՝ г. Москва, Почтовый ящикъ 754.

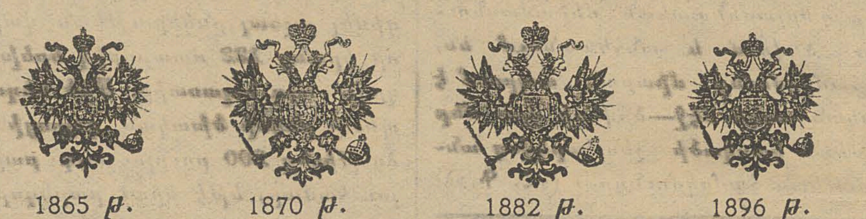

1865 թ. 1870 թ. 1882 թ. 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860. Т.Р.А.Р.М. С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

լաւ յատկութեան համար

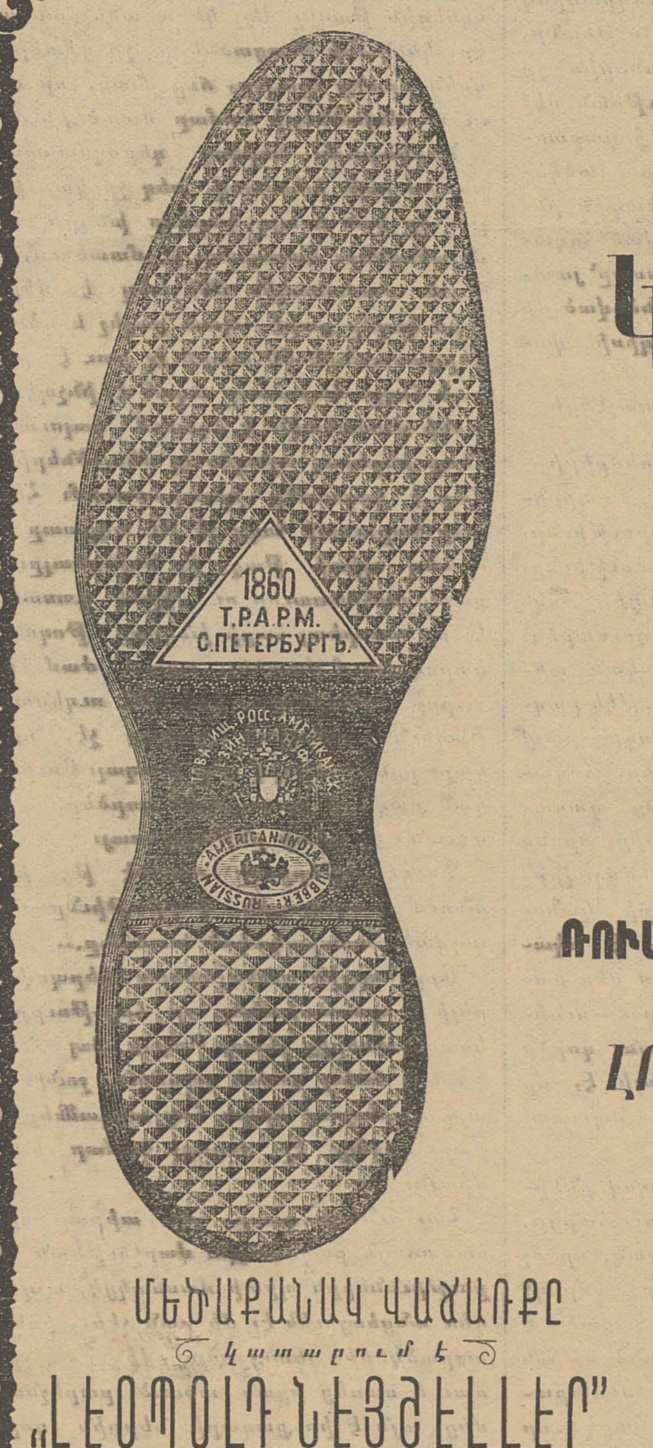

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարում է "ԼԵՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ" ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

(ե. ու.)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՐԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ
ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ	ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ	ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ

Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում

50—25

ՀԵՏԵՒԵՑԷՔ ՄՕԴԱՅԻՆ

Ամբողջ Եւրօպան այժմ գործ է ածում միայն «Патентъ 1-ый сортъ» նոր ժամացոյցը։ Այդ ժամացոյցը տափակ է (քիչ հաստ արծաթէ րուբլանոցից), և պողպատից, ընթացքը քարերի վրա՝ րէմօնտուար, լարելը առանց բանալիի՝ 40 ժամը մի անգամ։ Ժամացոյցի ձևը այնքան շքեղ է, որ ամեն մի մարդու ճաշակին բաւարարութիւն կարող է տալ (տես նկարը)։ Որպէսզի կարելի լինի ծանօթացնել Ռուսաստանին այդ գեղեցիկ ժամացոյցի հետ, ֆաբրիկան նշանակել է շատ էժան գին—3 ր. 25 կ., իսկ երկու հատը՝ 6 ր.։ այդ ձևի կանացի ժամացոյց—4 ր. 25 կ., երկու հատը՝ 8 ր.։ Այդ ձևի արծաթեայ ժամացոյց տղամարդկանց համար—5 ր. 75 կ., երկուսը՝ 11 ր.։ Եթէ դուք գեղեցկի սիրահար էք, բերել տուէք այդ ժամացոյցը և դուք ընդմիշտ շնորհակալ կը լինէք։ Ամեն մի ժամացոյցը ապահովված է 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Ճանապարհածախքը 1—4 հատի համար 40 կ., Սիբիր՝ 75 կ.։ Ուղարկումը վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։ Կարճ շղթայ՝ նոր ձևի ոսկուց՝ բրէլօկով—75 կ. և 1 ր. 50 կ., երկար շղթայ—2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ И. ШТРУМФЕЛЬДЪ, Варшава, Св. Креста, 189.

14—6

Электропечатня Н. Г. Аганьянцъ Полицейская. 7.